

LAURA LOUISE SARAUW
OG SIMON RYBERG MADSEN

STUDERENDE I EN FREMDRIFTSTID

PRIORITETER, VALG OG DILEMMAER
SET I LYSET AF FREMDRIFTSREFORMEN

ANALYSER OG TAL
FRA LANDSDÆK-
KENDE SPØRGESKEMA-
UNDERSØGELSE BLANDT
4.354 UNIVERSITETS-
STUDERENDE

AARHUS UNIVERSITET

Laura Louise Sarauw og Simon Ryberg Madsen

Studerende i en fremdriftstid

Prioriteter, valg og dilemmaer set i lyset
af fremdriftsreformen

Analyser og tal fra landsdækkende spørgeskemaundersøgelse
blandt 4.354 universitetsstuderende

DPU, Aarhus Universitet, 2016

Titel:

*Studerende i en fremdriftstid
Prioriteter, valg og dilemmaer set i lyset af fremdriftsreformen*

Forfattere:

Laura Louise Sarauw og Simon Ryberg Madsen

Udgivet af:

DPU, Aarhus Universitet, 2016

© 2016, forfatterne

1. udgave

Kopiering tilladt med tydelig kildeangivelse

Omslag og grafisk tilrettelæggelse:

Knud Holt Nielsen

Forsidebillede:

Værk af Gro Sarauw

ISBN:

978-87-7684-732-6 (elektronisk)

DOI:

10.7146/aul.126.112

Indhold

FORORD	5
RESUMÉ	7
KONKLUSIONER I PUNKTFORM	8
DATAGRUNDLAG	11
LÆSEVEJLEDNING	12
INDLEDNING	14
STUDIEFREMDRIFTSREFORMEN KORT	14
UNDERSØGELSENS HOVEDSPØRGSMÅL	16
TEMAKAPITEL 1: FORSINKELSER OG FRAFALD	17
ÅRSAGER TIL FORSINKELSE	18
FØRSTEGANGSFORSINKEDE HOS DE TENDENTIELT FORSINKEDE	19
FRAFALD	21
SAMMENFATNING	22
STEMMER FRA STUDERENDE	23
TEMAKAPITEL 2: ORIENTERING MOD ARBEJDSMARKEDET	24
ARBEJDSMARKEDSFORBEREDENDE AKTIVITETER FØR OG EFTER REFORMEN	24
PRAKTISEREDE JOBSTRATEGIER	29
SAMMENFATNING	30
STEMMER FRA STUDERENDE	32
TEMAKAPITEL 3: STUDIEKVALITET OG DET GODE STUDIELIV	34
STUDIEVALG OG DET GODE STUDIELIV	34
UNDERVISERNES FORVENTNINGER TIL DEN GODE STUDERENDE	37
STUDIEFREMDRIFTSREFORMEN VS. DET GODE STUDIELIV?	39
SAMMENFATNING	40
STEMMER FRA STUDERENDE	41
TEMAKAPITEL 4: RAMMER OG VILKÅR FOR LÆRING	43
LÆRING, MÅLSTYRING OG SELVBESTEMMELSE	44
KARAKTERSYSTEMETS BETYDNING	47
SKYGGEMARKEDER FOR LÆRING	50
MEDINDFLYDELSE OG (SELV)ANSVAR	51
SAMMENFATNING	53
STEMMER FRA STUDERENDE	54
SAMLENDE PERSPEKTIVER	56
APPENDIKS	57
UNDERSØGELSENS BAGGRUND OG KONTEKST	57

ANDRE STUDIELIVSUNDERSØGELSER	59
SPØRGESKEMAETS TILBLIVELSE	61
DATAINDSAMLING OG ANALYSER	64
REFERENCER	73
NOTER	76

Forord

Rapporten præsenterer resultaterne af den første samlede undersøgelse af fremdriftsreformens betydning, set med studerendes øjne. Rapporten bygger på en omfattende spørgeskemaundersøgelse blandt 4.354 universitetsstuderende, som er blevet bedt om at vurdere, hvordan de fremover vil disponere deres tid i lyset af de øgede gennemførelseskrav. Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført i april 2015.

Rapporten fremlægger således en række nye indsigter i studerendes prioriteringer og valg. Både i relation til studiefremdriftsreformen og en række andre rammevilkår, som har betydning for studerendes liv og læringsudbytte – og dermed også for det samfund, som de videregående uddannelser bidrager til at skabe.

Rapporten indgår i et politisk uafhængigt forskningsprojekt, som er finansieret af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (FKK).

Tak

Undersøgelsen er blevet til på baggrund af en postdocbevilling fra Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (FKK) under Det Frie Forskningsråd (DDF). Studerende, undervisere og administrativt personale ved universiteterne har løbende været inddraget i processen med at definere spørgsmålenes relevans og bredde i forhold til reformens udfordringer.

Spørgerammen har endvidere løbende været diskuteret i en bredt sammensat netværksgruppe: Hanne Leth Andersen, rektor, RUC, Bjarke Lindsø Andersen, kandidatstuderende, AU, Birgit Bangskjær, chefkonsulent, AC, Anette Berentzen, politisk konsulent, DM, Rasmus Dahl og senere Sarah Gade Hansen, chefkonsulenter, DI, Tue Hammer Lerche, DSF, Camilla Hutter, lektor, Institut for Læring og Filosofi, AAU, Katja Brøgger Jensen, leder af forskningsafdelingen, Professionshøjskolen UCC, Marianne Ping Huang, prodekan for uddannelse, Arts, AU, Lasse Rønaa, kandidatstuderende, AU, Charlotte Rønhof, forskningspolitisk chef, DI, Ingrid Stage, og senere Camilla Gregersen, formand, DM.

Sidst, men ikke mindst har professor emeritus Peter N. Allerup, André Torre, Morten Rasmussen Puck, fuldmægtige ved DPU, AU, Julie Marcussen, cand.soc., AU, samt Joacim Madsen, stud.polit., KU, ydet kvalificeret ekspertrådgivning og sparring i forbindelse med den fortløbende bearbejdning af det store og komplekse datasæt, som ligger til grund for rapporten. Vi sender hermed en stor tak til alle, der har været med

til at kvalificere undersøgelsen og/eller på anden vis bidrage til den foreliggende rapport.

Resumé

De studerendes spørgeskemabesvarelser viser først og fremmest, at fremdriftsreformen af mange opleves som et pres for at prioritere tid og ressourcer anderledes end tidligere. En central konklusion i den forbindelse er, at en række potentielt udbytterige aktiviteter, såsom studiejob, praktik- og udlandsophold, tages til genovervejelse og i mange tilfælde fravælges. Undersøgelsen rejser hermed en række endnu ubesvarede spørgsmål om, hvad reformen på længere sigt betyder for kvaliteten af de studerendes læringsudbytte og dermed universitetsuddannelsernes bidrag til samfundsudviklingen. Men den giver samtidig en række konkrete indsigter, der dels kan danne fornyet momentum for at diskutere, hvorvidt den igangværende udvikling er ønskværdig, dels bidrage til at kvalificere det omfattende tilpasningsarbejde, som er i gang på universiteter og uddannelser.

Undersøgelsen indikerer i den sammenhæng, at reformens vision om at øge studieintensiteten har skabt et – måske uhensigtsmæssigt – krydspres mellem forskellige, institutionelle og individuelle dagsordner. Ifølge respondenterne ser reformen nemlig ud til at:

- sætte ind på de forkerte områder i forhold til målsætningen om at nedbringe studietiden
- forringe studerendes jobparathed og internationale orientering
- give mindre læringsudbytte, fremme stress og eksamensorienteret læring
- skabe forsinkelser og frafald samt private skyggemarkeder for lektiehjælp

Konklusioner i punktform

Fremdriftsreformen sætter ind på de forkerte steder i forhold til målet om at nedbringe studietiden

Spørgeskemabesvarelsene viser, at 36 % på undersøgelsestidspunktet (april-maj 2015) var forsinket med deres studie. De forsinkedes besvarelser viser et signifikant misforhold mellem studiefremdriftsreformens tiltag for at øge gennemførelshastigheden (tvungen eksamenstilmelding, lettere merit, økonomisk bonus til de hurtige) og de faktiske årsager til forsinkelser:

- 28 % er eller har været forsinkede pga. stresssymptomer
- 27 % er eller har været forsinkede pga. bevidst udskudte eksamen(er)
- 26 % er eller har været forsinkede pga. bevidst prioriteret erhvervsarbejde
- 17 % er eller har været forsinkede pga. sygdom
- 6 % er eller har været forsinkede pga. studieskift
- 3 % er eller har været forsinkede pga. problemer med merit fra praktik
- 3 % er eller har været forsinkede pga. problemer med merit fra studier i udlandet
- 1 % er eller har været forsinkede pga. problemer med merit fra studier i Danmark

Fremdriftsreformen skaber et krydspres mellem forskellige politiske, institutionelle og individuelle dagsordner

Et markant flertal af de adspurgte oplever, at det øgede hastighedskrav kompromitterer deres syn på det gode studieliv såvel som deres hidtidige jobstrategier samt de værdier, de oplever blandt underviserne på deres studie:

- 67 % ser det som et problem ift. at opbygge et jobrelevant cv
- 67 % ser det som et problem ift. at få tid til ikke ECTS-givende studieaktiviteter
- 66 % ser det som et problem ift. at tage i praktik og/eller have eksternt projektsamarbejde
- 50 % ser det som et problem ift. at passe deres nuværende studiejob

Fremdriftsreformen højner studieintensiteten, men giver ringere læringsudbytte

10 % af de adspurgte vil ifølge undersøgelsen komme hurtigere gennem deres studie. Prisen for den reducerede studietid er imidlertid, at mange oplever, at de må skære ned på forskellige læringsfremmende aktiviteter. Mange forventer fx at fravælge fagligt udfordrende studier, og godt en fjerdedel har en konkret forventning om at lære mindre:

- 43 % vil fravælge ikke-obligatoriske kurser og fag, som de ellers ville have taget
- 51 % vil læse forud eller indhente tabt stof i ferier
- 33 % forventer at skære ned på forberedelsen til alle fag
- 24 % forventer at lære mindre
- 13 % vil overveje at søge ind på et mindre krævende universitet
- 16 % vil overveje at søge ind på et mindre krævende studie

Fremdriftsreformen forringer studerendes jobparathed og internationale orientering

En stor andel af respondenterne forventer enten at skære ned på deres nuværende og/eller fravælge et allerede planlagt praktik- og/eller udlandsophold, og reformen ser i det hele taget ud til at vanskeliggøre mulighederne for forskellige typer af erhvervs- og praksiserfaring:

- 36 % forventer at skære ned på studierelevant arbejde
- 35 % forventer at engagere sig mindre i frivilligt arbejde
- 29 % forventer at skære ned på ikke-studierelevant arbejde
- 25 % forventer at fravælge et allerede planlagt praktikophold
- 23 % forventer at droppe et allerede planlagt studieophold i udlandet

Fremdriftsreformen fremmer stress og eksamensorienteret læring

Over halvdelen af respondenterne forventer fremover at anlægge en mere eksamensorienteret adfærd samt opleve mere stress og mindre engagement i både faglige og sociale aktiviteter på studiet. Undersøgelsen viser på dette punkt en allerede igangværende tendens blandt respondenterne til strategier, hvor man bevidst vælger fag, som man ved, man har let ved at bestå. Strategier, som muligvis kan blive forstærket af kravet om hurtigere gennemførelse:

- 60 % forventer at fokusere mere på eksamensrelevant stof
- 58 % forventer at blive mere stressede.
- 43 % forventer en reduktion i glæden ved/interessen for deres studie
- 42 % forventer at engagere sig mindre i sociale aktiviteter på studiet
- 20 % havde på undersøgelsestidspunktet tilpasset emnevalget til undervisers/censors interesser
- 16 % havde på undersøgelsestidspunktet valgt fag, de vurderede, de havde let ved at bestå

Fremdriftsreformen skaber frafald og private skyggemarkeder for lektiehjælp

Respondenterne forventer i vid udstrækning at blive mere afhængige af hjælp fra enten undervisere på deres studie og/eller familie/venner. Knap hver femte vurderer endvidere, at det fremover kan være nødvendigt at købe sig til privat lektiehjælp. Endelig vurderer mere end hver tiende, at reformen vil øge sandsynligheden for, at de vil droppe ud af deres studie. Forhold, der samlet set rejser spørgsmålet om, hvorvidt reformen vil skabe en mere ulige adgang til læring og dygtiggørelse:

- 35 % forventer at opsøge mere hjælp fra deres undervisere
- 33 % forventer at opsøge mere hjælp fra familie og/eller venner
- 19 % forventer, at det kan blive nødvendigt med tilkøb af privat lektiehjælp
- 16 % forventer, at reformen vil øge sandsynligheden for, at de dropper ud

Datagrundlag

Undersøgelsen bygger på spørgeskemabesvarelser fra 4.354 universitetsstuderende, hvilket i sig selv giver et solidt grundlag for at identificere udviklingstendenser. Undersøgelsen er ikke repræsentativ på alle parametre, men respondenterne har en jævn spredning over årgange og fagområder, fordelt på samtlige otte universiteter i Danmark. Som vi uddyber rapportens metodebilag, udgør undersøgelsen hermed det aktuelt mest kvalificerede grundlag for at sige noget væsentligt om studerendes forhold til fremdriftsreformen.

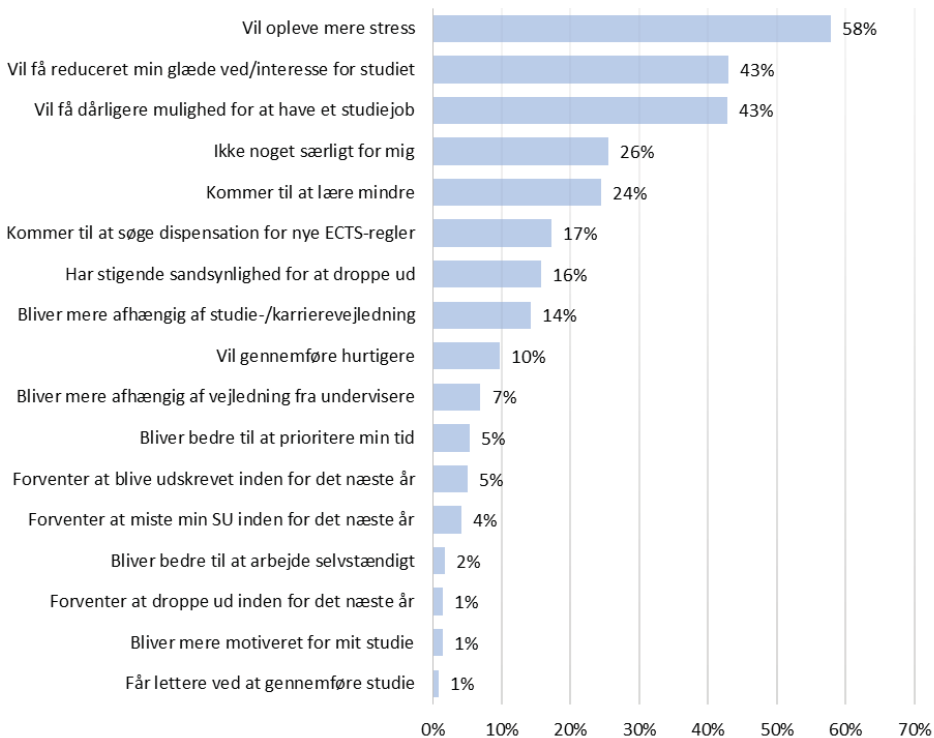
Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført i april 2015, dvs. lidt over et halvt år efter, at studiefremdriftsreformen trådte i kraft for alle nye studerende. På det tidspunkt, hvor spørgeskemaet blev udsendt, var det altså hovedsagligt nystartede og studerende, som havde gennemført første semester, der havde oplevet fremdriftsreformen i praksis. Undersøgelsens resultater skal således ses både som udtryk for de studerendes faktiske vurderinger af fremdriftsreformen og deres forventninger til den, da den stod lige for at blive udrullet for alle studerende i efteråret 2015.

Spørgeskemaet blev udsendt til i alt 30.862 studerende. De i alt 4.354 besvarelser giver således en samlet svarprocent på lidt over 14 %. Ikke alle gennemførte spørgeskemaet fra start til slut, men for at opnå den højst mulige nuanceringsgrad har vi valgt at medtage samtlige besvarelser i rapportens analyser. Indsamlingsprocessen foregik i planlagt samarbejde med en række faglige organisationer, hvilket gav nogle særlige vilkår for videre databehandling/kodning. Samtidig satte processen rammen for valget af en deskriptiv analysestrategi, der har til formål at udtrykke et relativt enkelt forhold – nemlig hvad fremdriftsreformen betyder for studerende i undersøgelsen. Undersøgelsens spørgeramme er udarbejdet med afsæt i spørgsmål rejst af andre studielivsundersøgelser, fokusgruppeinterview blandt studerende samt interview med udvalgte studieledere og administrativt personale. Endvidere er der som led i spørgeskemaudviklingen afholdt en række netværksmøder og workshops. Her har både studerende, undervisere og en række andre aktører haft mulighed for at diskutere og komme med konkrete forslag til, hvilke spørgsmål der skulle inkluderes i det endelige spørgeskema. Vi henviser til rapportens appendiks for yderligere detaljer om datasættets tilblivelse og analysemetode.

Læsevejledning

Rapporten består af en indledning og fire temakapitler, der sammen og hver for sig underbygger og nuancerer rapportens spørgsmål og konklusioner. Indledningsvis introducerer vi kort studiefremdriftsreformens indhold samt rapportens hovedspørgsmål og væsentligste temaer.

Figur 1.1. "Studiefremdriftsreformen betyder, at jeg ..."

Respondenttal: 2992. Note: Respondenterne har ud fra en række angivne udsagn skullet markere de udsagn, som de fandt vigtigst.

Respondenternes besvarelser viser først og fremmest, at fremdriftsreformen af mange opleves som et pres for at prioritere tid og ressourcer anderledes end tidligere. Men som det fremgår af figur 1.1. herover, opleves det på ingen måde entydigt af undersøgelsens respondenter, der drager en række forskelligartede konsekvenser. Af hensyn til

overblikket har vi her valgt en inddeling i fire overordnede temaer, som danner grundlag for uddybende analyser i de følgende fire temakapitler.

Temakapitel 1 omhandler forsinkelser og frafald i relation til studiefremdriftsreformen. Vi sammenholder her fremdriftsreformens tiltag for at nedbringe studietiden (tvungen eksamensilmelding, lettere merit, økonomisk bonus til de hurtige) med de årsager til forsinkelser og frafald, som respondenterne selv vurderer som de faktiske.

Temakapitel 2 tematiserer respondenternes orientering mod arbejdsmarkedet under studiet. Kapitlets fokus er at belyse, hvad reformen betyder for respondenternes prioriteter og strategier i forhold til at skabe et arbejdsmarkedsrelevant cv, mens de studerer: Hvilke til- og fravalg forventer de at træffe som følge af reformen, og hvad kan det potentielt betyde for hhv. deres praksiserfaring, studiemotivation og gennemførelse?

Temakapitel 3 sætter fokus på studiekvalitet og det gode studieliv i forhold til de normer, som respondenterne oplever hos henholdsvis deres undervisere på studiet og fremdriftsreformens tempokrav.

Temakapitel 4 om rammer og vilkår for læring udfolder afslutningsvis respondenternes syn på læringsværdien ved forskellige undervisningsformer og teknologier (forelæsning, holdundervisning o. lign.) samt fremdriftsreformens betydning for deres prioriteringer og valg såsom at opsøge ekstra hjælp hos undervisere og vejledere og/eller familie og venner og/eller private udbydere.

Hvert temakapitel afsluttes med udvalgte stemmer fra studerende i form af citater fra fritekstbesvarelser i spørgeskemaet. Rapporten afsluttes med en samlende opsummering af centrale tendenser og konklusioner.

Indledning

Studiefremdriftsreformen kort

Med det mål at reducere den gennemsnitlige studietid med i alt 4,3 måneder indgik Folketinget i 2013 en aftale om den såkaldte studiefremdriftsreform. Reformen indebærer en reform af SU-systemet og rammerne for studie gennemførelse.¹ Lykkes det ikke for universiteterne at nedbringe studietiderne inden 2020, skæres der markant i uddannelsesbevillingerne. Reformen kan på dette punkt ramme universiteternes kerneydelser over en bred kam. For den enkelte studerende giver reformen desuden risiko for ophobning af tvungne eksamensforsøg, ligesom det kan føre til tvangsudskrivning og få betydning for SU'en, hvis forsinkelserne bliver for store.

Fremdriftsreform version 1.0.

Med virkning for alle nye studerende fra studiestart 2014 – og alle øvrige studerende fra studiestart i sommeren 2015 – har reformen haft følgende konsekvenser:

- Studerende tilmeldes automatisk eksaminer/prøver á 60 nye ECTS om året
- Det er ikke muligt at afmelde eksaminer
- Studerende har pligt til at søge merit ved studieskift ("tvangsmerit")
- Automatisk merit for alle forhåndsgodkendte studieophold i udlandet
- Mulighed for at tage kandidatfag allerede på bacheloruddannelsen
- SU reduceres til den normerede tid + ét års bonus ved hurtig studiestart
- SU frafalder ved mere end seks måneders forsinkelse
- Kontant bonus til studerende, der bliver færdige før normeret tid

Universiteterne har traditionelt haft forskellige gennemførelsestider, og de konkrete krav til studietidsreduktion varierer derfor fra universitet til universitet. Københavns Universitet har den største udfordring med krav om en gennemsnitlig studietidsreduktion på 7,6 måneder, mens studietiden for Aarhus Universitet samlet set skal reduceres med 4,6 måneder. Aalborg Universitet mødes derimod ikke med et konkret reduktionsmål, da universitetets samlede overskridelse er mindre end den fastsatte grænse på seks måneder.² De gennemsnitlige reduktionsmål dækker samtidig en række konkrete uddannelser og studerende, som selvsagt også rammes forskelligt. Men for studerende såvel som undervisere og studienævn samt de øverst ansvarlige ledelser lægger refor-

men overordnet set op til, at tid i højere grad er noget, der planlægges, prioriteres og styres.

Reformjusteringer 2016

Folketinget vedtog den 20. november 2015 et forlig om justering af studiefremdriftsreformen. Forliget indebærer blandt andet, at studerende ikke længere automatisk tilmeldes prøver svarende til 60 ECTS pr. studieår. Kravet om, at studerende skal gennemføre i gennemsnit 4,3 måneder hurtigere i 2020 end i 2011 er dog uændret. Det pres, som reformen måtte medføre på uddannelser, undervisere og studerende, kan således forventes at være delvist uændret. Resultaterne af de oprindelige spørgeskemaspørgsmål om fremdriftsreformens betydning, forstået som et krav om hurtig gennemførelse, skønnes derfor ligeledes fortsat at være væsentlige og relevante. Ifølge lovforslaget vil ændringerne træde i kraft den 1. juli 2016.³

Fremdriftsreform version 2.0.

Justeringer i studiefremdriftsreformen juli 2016

- Ophævelse af det centrale krav om tilmelding til fag og prøver (60 ECTS)
- Mulighed for krav om studieaktivitet (beståkrav)
- Mulighed for løbende karaktergivende prøver og fremlæggelser
- Forbedrede muligheder for studerende, der er iværksættere
- Faglig relevant merit ved studieskift
- Forbedrede muligheder for faglig supplering for ansøgere til kandidatuddannelser

Undersøgelsens hovedspørgsmål

Rapporten indgår som ét ud af flere elementer i et mere omfattende forskningsprojekt, der belyser studerendes prioriteter og valg i lyset af den europæiske Bolognaproces (1999) og de efterfølgende danske studiereformer. Projektet adresserer særligt den umiddelbare samtid, givet ved blandt andet studiefremdriftsreformen, og de teknologier og incitamenter, den betjener sig af som fx ECTS-systemet og den målstyrede studieordning. Af samme årsag har de tilgrundliggende undersøgelsesspørgsmål været tilsvarende bredt formuleret:

- Hvad oplever studerende, at der kræves for at udfylde rollen som studerende på en videregående uddannelse ved et dansk universitet?
- Hvordan prioriterer studerende deres tid og læringsaktiviteter
 - a) på et konkret dagligdagsplan og
 - b) i et langsigtet livs- og arbejdsmarkedsperspektiv.

De bredt formulerede undersøgelsesspørgsmål er i øvrigt begrundet i en betragtning om, at de undersøgte prioriteringer og valg ikke kan reduceres til blotte effekter af en bestemt reform, men må tilskrives et komplekst samspil mellem en række forskellige politiske, sociale og kulturelle rammevilkår.

Temakapitel 1: Forsinkelser og frafald

Kapitlet belyser de studerendes tidligere og nuværende forsinkelsesmønstre samt forventede frafald efter reformen.

Studiefremdriftsreformen er begrundet i et politisk ønske om at reducere studietiden med i gennemsnit 4,3 måneder, hvilket ifølge den bagvedliggende beregningsmodel vil medføre et økonomisk overskud på 935 millioner. Reformen har derfor i vid udstrækning handlet om incitament, der formodes at kunne begrænse antallet af forsinkelser (fx tvungen eksamenstilmelding, lettere merit, økonomisk bonus til de hurtige). For at belyse effekten af disse incitament i forhold til at nedbringe antallet af forsinkelser har vi undersøgt, hvilke grunde respondenterne anfører som årsag til faktiske tidligere eller nuværende forsinkelser. For at kaste lys over spørgsmålet om, hvorvidt reformen indfrir det ovennævnte økonomiske mål, belyser vi endvidere respondenternes forventninger om fravalg og/eller søgning mod mindre krævende studier som følge af reformen.

Tabel 1.1. Nuværende og tidligere forsinkelser

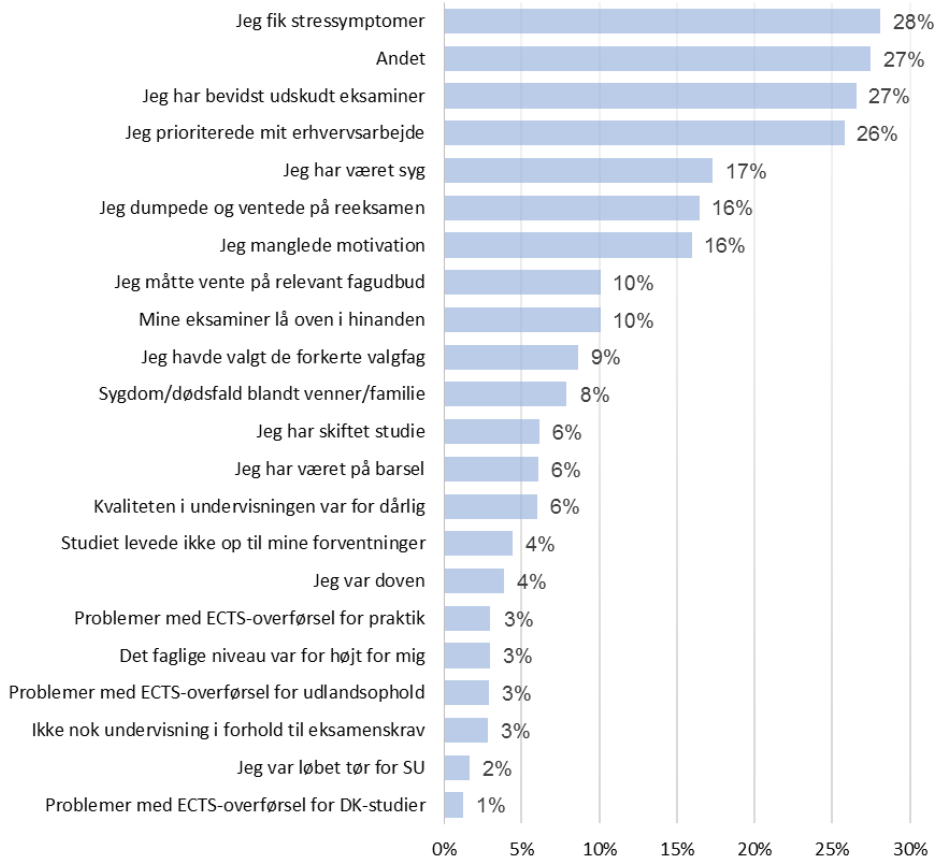
	Ja	Nej	Ved ikke
<i>I øjeblikket forsinket</i>	36 %	63 %	1 %
<i>Tidligere forsinket</i>	26 %	73 %	1 %

Respondenttal: 4092 for forsinkede på nuværende tidspunkt og 4085 for tidligere forsinkede.

Som det fremgår af tabel 1.1., har 26 % af de adspurgte tidligere været forsinkede med deres studie, mens 36 % på undersøgelsestidspunktet i april 2015 var forsinkede med deres studie. Med forsinkelse forstås i denne sammenhæng, at den studerende har bestået mindre end 60 ECTS pr. gennemført år.

Årsager til forsinkelse

Figur 1.3.: "Hvad var/er årsagen til din forsinkelse?"

Respondenttal: 1936. Note: Respondenterne har ud fra ovenstående valgmuligheder angivet det/de udsagn, som de mente bedst gengav deres forsinkelsesårsag.

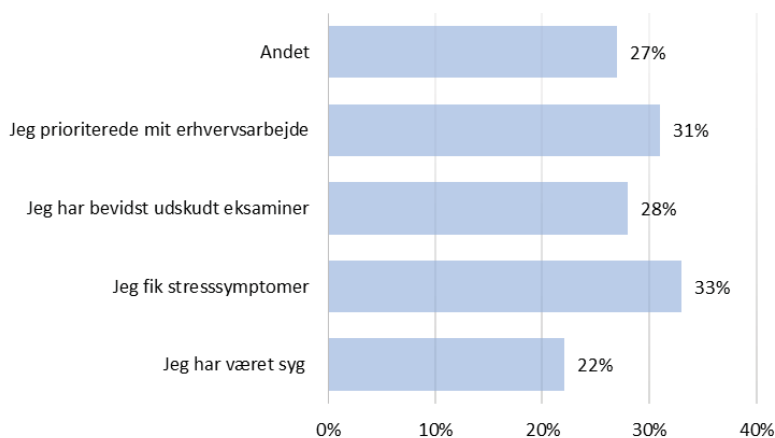
Figur 1.3. viser en samlet oversigt af årsager til nuværende og tidligere forsinkelser blandt undersøgelsens respondenter. Som det fremgår, forekommer de mulige forsinkelsesgrunde, som studiefremdriftsreformen sætter ind over for (fx dårlig merit ved studier i DK (1 %), praktik (3 %) eller udlandsophold (3 %) at spille en betydelig mindre rolle ift. de faktiske forsinkelsesårsager. Ifølge respondenterne bunder deres forsinkelser derimod først og fremmest i stress (28 %), andet (27 %),⁴ bevidst udskudte eksaminer (27 %), bevidst prioriteret erhvervsarbejde (26 %) og sygdom (17 %).

Stress (28 %) og sygdom (17 %) kan klart betegnes som ikke-medtænkte forsinkelsesfaktorer ift. reformens forskellige initiativer, hvortil det bemærkes, at godt 60 % af de adspurgte ifølge figur 1.1. forventer et forøget stressniveau som følge af reformen. De to øvrige store faktorer i form af bevidst udskudte eksaminer (27 %) og bevidst prioriteret erhvervsarbejde (26 %), er derimod genstand for en indirekte intervention i kraft af den automatiske tilmelding til eksaminer såvel som reeksaminer.

Førstegangsforsinkede hos de tendentielt forsinkede

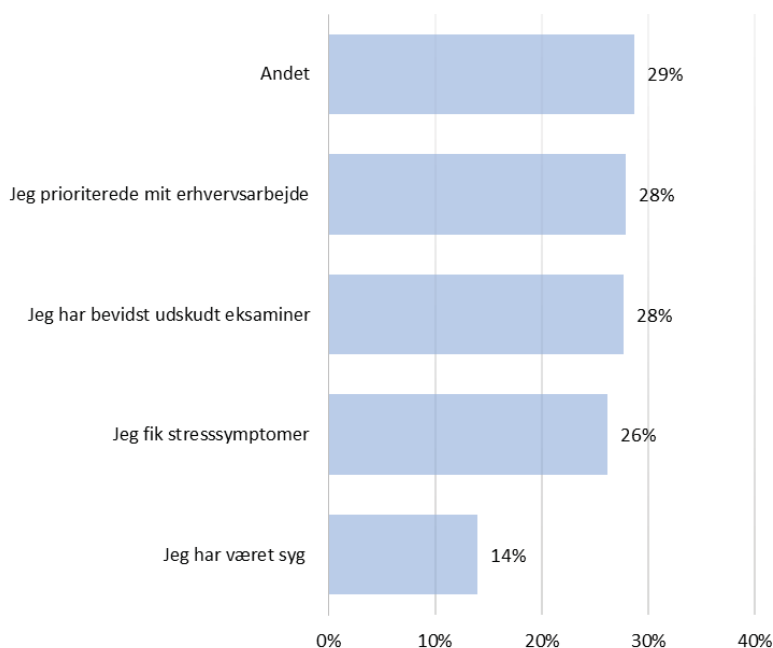
For at nuancere respondenternes forsinkelsesårsager har vi sammenlignet de respondenter, der var forsinkede for første gang i 2015, og de tendentielt forsinkede, forstået som respondenter, der også var forsinkede i 2015, *men* som også tidligere havde været forsinkede. De 1.459 respondenter, som på undersøgelsestidspunktet var forsinkede, fordeler sig pænt på to grupper, hvor 46 % havde en historik med tidligere forsinkelser, mens 54 % var førstegangsforsinkede.

Figur 1.4. Forsinkelsesårsager hos de tendentielt forsinkede

Respondenttal: 668. Note: Figuren er en krydslæsning af studerende med et gentaget forsinkelsesmønster og denne gruppes fem hyppigst markerede forsinkelsesårsager fra figur 1.3. Den skal eksempelvis læses sådan, at 28 % af respondenterne i denne gruppe har markeret "jeg har bevidst udskudt eksaminer" som en af de vigtigste årsager til deres forsinkelse.

Figur 1.5. Forsinkelsesårsager hos de førstegangsforsinkede

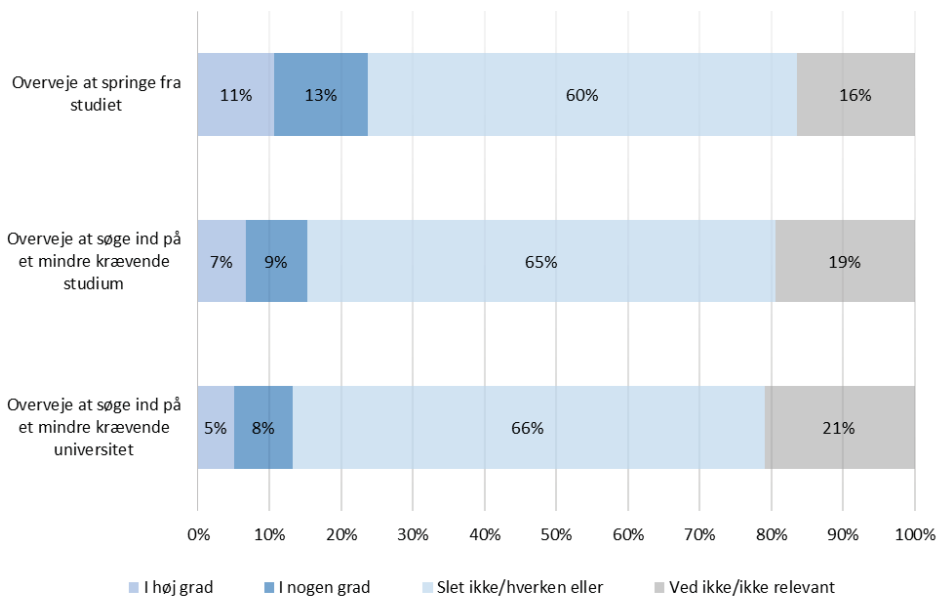

Respondenttal: 797. Note: Figuren er en krydslæsning af studerende, der var forsinket første gang i år 2015, og denne gruppes fem hyppigst markerede forsinkelsesårsager (figur 1.3.). Den skal eksempelvis læses sådan, at 28 % af respondenterne i denne gruppe har markeret "jeg har bevidst udskudt eksaminer", som en af de vigtigste årsager til deres forsinkelse.

Som det ses af figurerne, angiver begge grupper de samme fem hovedårsager til deres forsinkelse, men størrelsesforholdene er forskellige. Blandt gruppen af tendentielt forsinkede angiver 33 % stress som årsag til deres forsinkelse, hvorimod blot 26 % af de førstegangsforsinkede angiver stress som forsinkelsesårsag. Tilsvarende angiver 22 % blandt de tendentielt forsinkede sygdom som forsinkelsesårsag, mens blot 14 % i gruppen af førstegangsforsinkede har været forsinkede på grund af sygdom. Sammenligningen viser således en svag, men interessant, tendens til, at gruppen af tendentielt forsinkede i højere grad end de førstegangsforsinkede bliver forsinkede på grund af stress og/eller sygdom. Begge dele er forhold, som ikke umiddelbart er medtænkt i fremdriftsreformens incitament for hurtig gennemførelse.

Frafald

Figur 1.2.a. (udsnit): "I hvor høj grad vil studiefremdriftsreformen få dig til at ændre noget i dit daglige liv? Jeg vil ..."

Respondenttal: 2915-2969. Note: Denne figur havde forskellige gradueringsmuligheder på tværs af de spørgeskemaer, som har været sendt ud. I en variation kunne man vælge "i meget høj grad, i høj grad, i hverken/eller, samt i mindre grad"; i de to andre kunne man vælge "i høj grad, i nogen grad, i mindre grad, slet ikke". For at synkronisere datasættene med respekt for, at vi ikke kunne vurdere grænserne mellem gradueringerne tilstrækkeligt nuanceret, har vi i stedet valgt at forsimple kodningen – dvs. at i meget høj grad og i høj grad bliver til "i høj grad" og "i nogen grad" og "i mindre grad", bliver til "i nogen grad".

Ifølge figur 1.2. oplever nogle studerende, at reformen presser – eller vil komme til at presse – dem i en sådan grad, at de muligvis ikke vil kunne gennemføre deres studier. Over ¼ (26 %) vurderer i høj eller nogen grad, at sandsynligheden for, at de vil springe fra studiet, vil stige som følge af fremdriftsreformen. Endvidere vil 16 % i høj eller nogen grad vil overveje at søge ind på et mindre krævende studie, mens 13 % i høj eller nogen grad vil overveje at søge ind på et mindre krævende universitet. Tager man de studerendes besvarelser for pålydende, kan man således både forvente et markant øget frafald og stor søgning mod mindre krævende universiteter og studier.⁵

Sammenfatning

Med det eksplicite formål at nedbringe studietiden gav fremdriftsreformens version 1.0 alle studerende pligt til at søge merit ved studieskift samt automatisk merit for alle forhåndsgodkendte studieophold i udlandet. Som det fremgår af figur 1.3., spiller disse elementer imidlertid en mindre betydelig rolle i det faktiske forsinkelsesmønster. Ifølge respondenterne er de væsentligste forsinkelsesårsager derimod, at mange har følt sig stressede, har været syge og/eller med vilje udskudt en eksamen og/eller i en periode valgt at prioritere studiejobbet frem for studiet, og ifølge undersøgelsen er det altså først og fremmest her, der skal sættes ind, hvis man ønsker en studietidsreduktion, som tager højde for de faktiske forsinkelsesårsager.

Respondenternes overvejelser peger endvidere på et potentielt markant øget frafald samt søgning mod mindre krævende universiteter og studier. Kapitlets analyser sætter derfor samlet set spørgsmålstejn ved, hvorvidt reformen vil indfri sine økonomiske mål.

Stemmer fra studerende

Jeg syntes, at disse initiativer er gode. Vi er alt for slappe i uddannelsessystemet og tager hele tiden hensyn. Det er at gøre folk en bjørnetjeneste: når de kommer ud på det rigtige arbejdsmarked, er der jo ingen der siger "nå, hvor er det synd for dig – du må gerne holde 6 måneder fri med løn". Vi skal stille krav til vores unge – det er jo trods alt en universitetsuddannelse, det her. Som de SELV har valgt, vel at mærke.

Kandidatstuderende, kvinde, Turisme

Jeg kan godt se ideen i nogle af de økonomiske aspekter i fremdriftsreformen, men med alle de unge jeg kender der har udviklet stress/angst over studierelaterede ting, kan jeg ikke se nogen forbedring for det menneskelige.

Kandidatstuderende, kvinde, Audiologi

Øget pres giver øget stress. Svage studerende kommer til at stå endnu svagere, frivilligt (og betalt) arbejde kommer til at dø fuldstændigt for studerende, og resultatet er underudviklede, mindre dannede og mindre arbejdsmarkedsrelevante, masseproducerede, homogene og generelt set dårligere resultater.

Kandidatstuderende, mand, Olie- og gasteknologi

Jeg har en sygdom, og den mindre fleksibilitet kan gøre det meget svært for mig at gennemføre.

Bachelorstuderende, kvinde, Religionsvidenskab

Jeg synes pludselig, at presset er blevet enormt, og jeg stresser vildt over at komme bagud. Så meget at det uden tvivl er gået ud over min livskvalitet og psyke. Jeg har ikke det store problem med at få taget min SU, jeg er bare bange for at blive smidt ud eller kørt psykisk i sæk for at undgå det.

Bachelorstuderende, kvinde, Informationsvidenskab og kulturformidling

Mit studie var benhårdt allerede før fremdriftsreformen. Jeg har klaret mig, og derfor er der ikke meget der ændrer sig for mig. Jeg er nu blevet kronisk syg og kæmper for at komme igennem. Dette giver mig mulighed for dispensation, hvis jeg ikke skulle klare den.

Kandidatstuderende, kvinde, Veterinærmedicin

Jeg dumpede anatomieksamen på første semester. Dette har resulteret i, at jeg er kommet bagud med mine andre fag på andet semester. Jeg har følt et stort pres på mine skuldre, og dette ender med, at jeg bliver nødt til at droppe ud af mit drømmestudie. Jeg er kommet så langt bagud, at jeg ikke kan se målet mere. Dette er jeg meget ked af. Fremdriftsreformen giver ikke en mulighed for at starte 1. semester om igen, selvom det ville fjerne en kæmpe sten fra mit hjerte.

Kvindelig bachelorstuderende, Odontologi

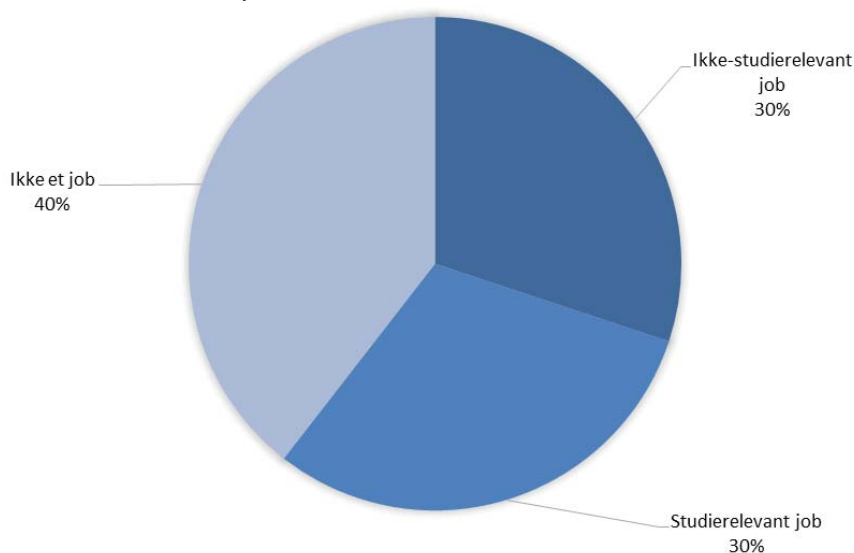
Temakapitel 2: Orientering mod arbejdsmarke- det

Fremdriftsreformens tempokrav kan gøre det nødvendigt for nogle studerende blandt andet at skære ned på arbejdsmarkedsforberedende aktiviteter som fx studiejob, iværksætterier og frivilligt arbejde samt forskellige former for praktik- og virksomheds-samarbejde.

I dette temakapitel tematiserer vi respondenternes orientering mod arbejdsmarkedet, samt hvilke forventninger de har til fremdriftsreformens betydning for deres mulighed for at opbygge et arbejdsmarkedsrelevant cv under studiet.

Arbejdsmarkedsforberedende aktiviteter før og efter reformen

Figur 1.6. "Har du et studiejob?"

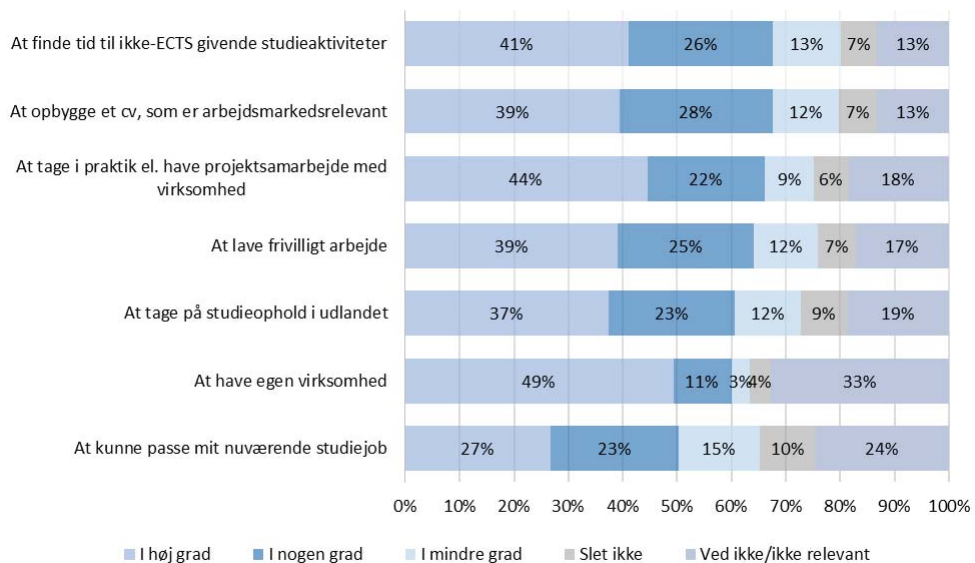

Respondenttal: 4187. Note: I det ene datasæt var det uklart pga. kodningen, hvorvidt respondenterne havde svaret "ikke et job" eller "ved ikke". Da vi her er mest interesseret i respondenter med job, skønnes vi ikke at miste vigtige informationer, ved at slå "ikke et job" og "ved ikke", sammen til en variabel der hedder "ikke et job".

Som det fremgår af figur 1.6., havde 30 % af respondenterne på undersøgelsestidspunktet et relevant studiejob, mens 30 % tilkendegav, at de havde et ikke-studierelevant job.

Respondenter med relevant studiejob brugte i gennemsnit knap 12 timer om ugen på jobbet, mens omkring 7 % brugte mere end 20 timer om ugen. Respondenter med ikke-studierelevantjob brugte i gennemsnit knap ni timer om ugen på jobbet. Spørgsmålet er, hvorvidt fremdriftsreformen vil ændre noget ved dette billede?

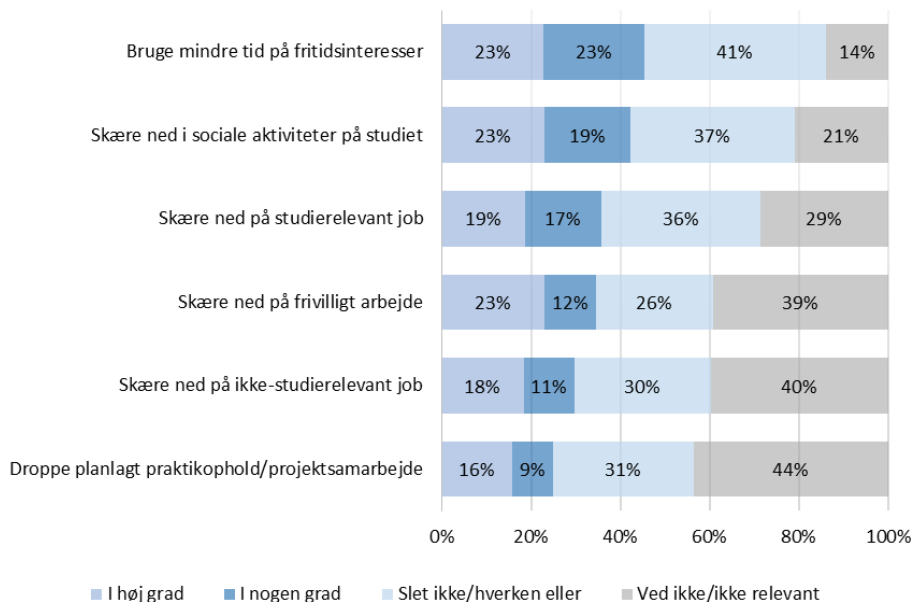
Figur 1.7. "I hvor høj grad forventer du, at det bliver et problem at kombinere kravet om 60 nye ECTS om året og følgende ...?"

Respondenttal: 2894-2912

Respondenterne oplever i vid udstrækning kravet om at bestå 60-nye ECTS om året som en udfordring for forskellige arbejdsmarkedsforberedende aktiviteter. Som det fremgår af figur 1.7., vurderer godt 70 %, at det i høj eller nogen grad bliver et problem at opbygge et cv, som de selv mener er arbejdsmarkedsrelevant. Næsten lige så mange vurderer, at det kan blive et problem at finde tid til ikke ECTS-givende studieaktiviteter (67 %) og tage i praktik (66 %), lave projektsamarbejde med en virksomhed eller udføre frivilligt arbejde (64 %), mens 60 % vurderer, at det i høj eller nogen grad kan blive et problem at have egen virksomhed. Endvidere vurderer 50 %, at det i høj eller nogen grad kan blive et problem at passe deres nuværende studiejob.

Udsnit af figur 1.2.b. "I hvor høj grad vil studiefremdriftsreformen få dig til at ændre noget i dit daglige liv? Jeg vil ..."

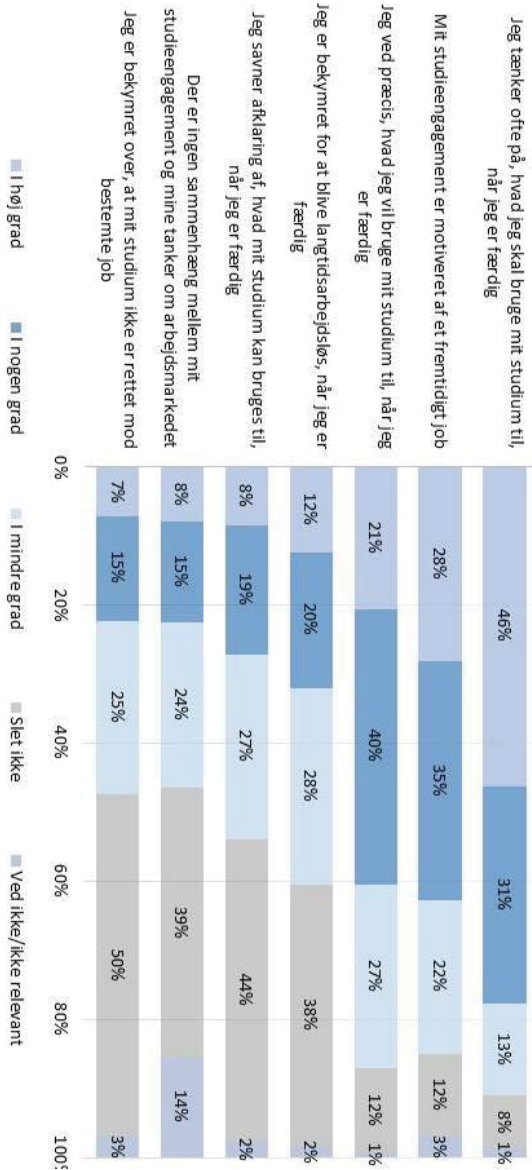

Respondenttal: 2915-2965. Note: Denne figur er gradueret i forbindelse med omkodning. Se uddybende kommentar i noten til figur 1.2.a.

Figuren viser, i hvilken udstrækning respondenterne forventer at ændre noget i deres daglige liv efter reformen ift. fritidsinteresser, sociale aktiviteter på studiet, studierelevant arbejde, frivilligt arbejde, ikke studie-relevant job samt planlagt praktik eller projektsamarbejde. Figuren viser en nogenlunde jævn spredning mellem de forskellige aktiviteter, idet fritidsinteresser og sociale aktiviteter umiddelbart ser ud til at have lavere prioritet end relevant og ikke-relevante studiejob samt praktik og projektsamarbejde.

Studiemotivation og orientering mod arbejdsmarkedet

Figur 1.8. "I hvor høj grad er du enig i følgende udsagn?"

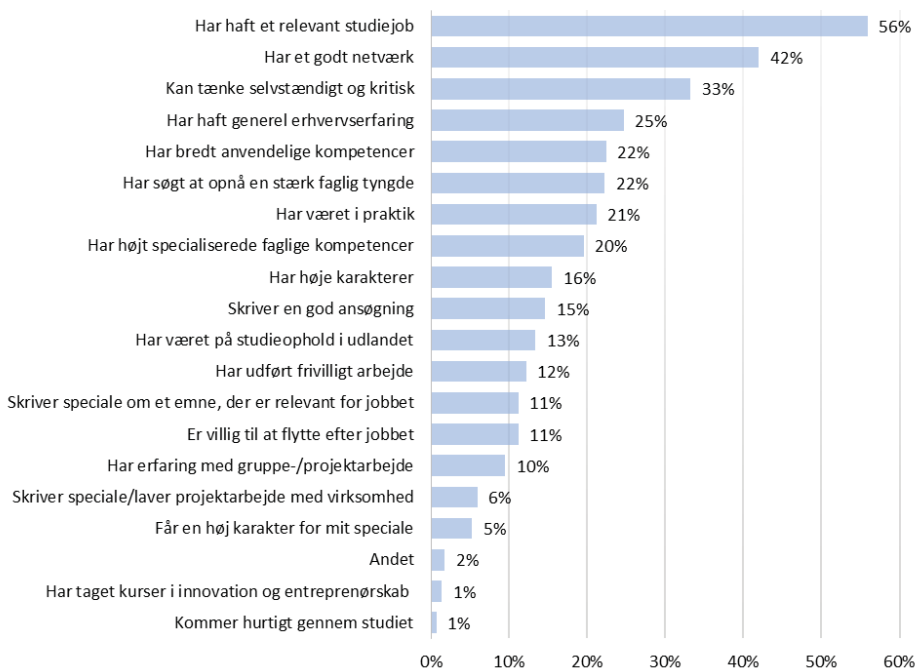

Respondenttal: 2993-3014

Tanker om arbejdsmarkedet fylder ifølge figur 1.8. en hel del i respondenternes bevidsthed og spiller tilsyneladende en væsentlig rolle for både uddannelsesvalg og det daglige studieengagement: I alt 61 % ved i høj eller nogen grad præcis, hvad de vil bruge deres uddannelse til bagefter, og markant flere tænker i høj eller nogen grad ofte på, hvad de skal bruge deres uddannelse til bagefter. Til sammenligning tænker blot 8% slet ikke på det. I samme tråd tilkendegiver 63 %, at deres studieengagement i høj eller nogen grad er motiveret af et fremtidigt job, mens 27 % tilkendegiver, at de i høj grad eller nogen grad savner afklaring af, hvad de kan bruge studiet til bagefter.

Krydspres på jobstrategier

Figur 1.9. "Hvad tror du, er afgørende for, at du bliver attraktiv på arbejdsmarkedet efter studiet? Jeg ..."

Respondenttal: 2370-2380

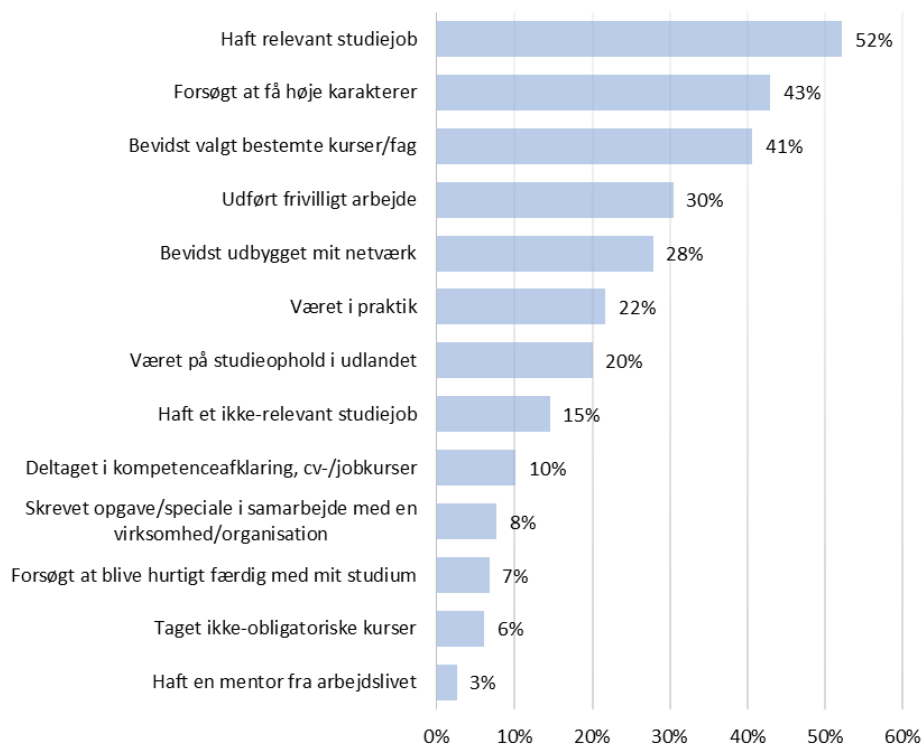
Som det fremgår af figur 1.9., har respondenterne en forholdsvis klar opfattelse af, hvad der skal til for at blive attraktive på arbejdsmarkedet efter studiet. Figuren viser

overordnet, at relevant erhvervs erfaring generelt vurderes som mest afgørende for at blive attraktiv på arbejdsmarkedet (56 %), hvorimod specifikke kompetencer, såsom at kunne tænke selvstændigt og kritisk (33 %) og/eller besidde en stærk faglig tyngde (22 %), tillægges signifikant mindre betydning. Endvidere bemærkes, at under 1 % lægger vægt på at komme hurtigt gennem studiet som en væsentlig faktor for deres fremtidige attraktionsværdi på arbejdsmarkedet.

Figuren peger således på en potentiel konflikt mellem, hvad respondenterne selv anser som relevante arbejdsmarkedsforberedende aktiviteter, typiske akademiske dyder som at kunne tænke selvstændigt og kritisk, og endelig fremdriftsreformens målsætning om at få flere studerende hurtigt gennem studierne og ud på arbejdsmarkedet.

Praktiserede jobstrategier

Figur 2.0. "Har du gjort noget særligt for at forbedre dine fremtidige jobmuligheder? Jeg har ..."

Respondenttal: 2823

Figur 2.0. viser respondenternes strategier for at forbedre deres fremtidige jobmuligheder. Strategier, som ikke altid er helt konsistente i forhold til deres egen vurdering af, hvad der skal til for at blive attraktiv på arbejdsmarkedet efter studiet (jf. forrige figur 1.9.). En sammenligning af de to figurer viser et relativt stort sammenfald mellem den procentdel, der har haft relevant studiejob (52 %), og den procentdel, der vurderer, at et relevant studiejob er vigtigt for at blive attraktiv på arbejdsmarkedet efter studiet (knap 56 %). Men sammenligningen viser i øvrigt en række interessante diskrepanser:

- 43 % har bevidst søgt at opnå høje karakterer for at forbedre deres fremtidige jobmuligheder, mens blot 16 % vurderer høje karakterer som værende blandt de vigtigste faktorer for at blive attraktive på arbejdsmarkedet efter studiet.
- 20 % har bevidst været på studieophold i udlandet for at forbedre deres jobmuligheder, mens blot lidt over 13 % vurderer udlandsophold som værende blandt de vigtigste faktorer for at blive attraktive på arbejdsmarkedet efter studiet.
- 28 % har bevidst søgt at udbygge deres netværk, mens 42 % anser et godt netværk som værende blandt de vigtigste faktorer for at blive attraktive på arbejdsmarkedet efter studiet.
- 7 % har bevidst forsøgt at komme hurtigt gennem studiet, mens under 1 % anser hurtig gennemførelse som værende blandt de vigtigste faktorer for at blive attraktiv på arbejdsmarkedet efter studiet.

Datamaterialet giver ikke i sig selv belæg for at udtale sig om mulige, bagvedliggende årsager til den udtalte diskrepans mellem respondenternes vurdering af, hvad der skal til for at blive attraktiv på arbejdsmarkedet og de faktisk praktiserede jobstrategier under studiet. Svarende til resultaterne i figur 1.8., hvor vi så, at godt 32 % udviste bekymring over risikoen for at blive langtidsarbejdsløs, kan en forklaring imidlertid være, at mange rent strategisk søger at 'overkvalificere' sig ved at få så meget forskelligt på cv'et som muligt.⁶ En strategi, som ifølge respondenternes vurdering delvist kommer til kort, idet fremdriftsreformen ifølge respondenternes egne vurderinger (figur 1.2.b.) ovenfor vil betyde, at de må skære ned på både relevant og ikke-relevant studiejob og frivilligt arbejde samt droppe allerede planlagte udlands- og praktikophold.

Sammenfatning

Respondenterne udviser i vid udstrækning negative forventninger til fremdriftsreformens betydning for deres mulighed for at opbygge et arbejdsmarkedsrelevant cv un-

der studiet. En central konklusion er i den forbindelse, at 60 % af respondenterne på undersøgelsestidspunktet havde enten et relevant eller ikke-relevant studiejob (figur 1.6.), og at 50 % af de adspurgte ser reformen som et problem i forhold til at passe deres nuværende studiejob (figur 1.7.).

63 % giver desuden udtryk for, at deres studieengagement er motiveret af tanker om et fremtidigt job (figur 1.8.), og en endnu større andel har anvendt en række konkrete strategier for at forbedre deres jobmuligheder (praktik, udlandsophold, jagt på gode karakterer). Strategier, som mange imidlertid ser sig nødsaget til at nedprioritere som følge af reformen (figur 1.2.b.).

Stemmer fra studerende

Et ingeniørstudie er især krævende, og med fuldt semester er en uges arbejde gerne 40-45 timer. Derudover vil der måske være tid til 5-10 timers arbejde, men de fleste gode studiejobs vil gerne have 15-20 - dette bliver umuligt. Desuden vil det gå ud over frivilligt arbejde, som for mig er meget vigtigt, da jeg her igennem opnår kompetencer (projektstyring, ledelse), som er svære at opnå gennem et ingeniørstudium.

Kandidatstuderende, kvinde, Anvendt Kemi

Jeg er meget passioneret for mig fag, hvilket betyder, at jeg fra tid til anden får tilbudt relevant arbejde, der pynter gevaldigt på mit cv, og som vil hjælpe mig med at komme hurtigt i job efter speciale. Dette får jeg ikke mulighed for med fremdriftsreformen. Det er den direkte årsag til, at jeg framelder mig eksamen dette semester, for at tage et ekstra praktikforløb, da det er sidste chance for at få ting på cv'et inden speciale.

Kandidatstuderende, kvinde, Medievidenskab

Da mulighederne for job indenfor mit fag er dårlige, gør fremdriftsreformen det svære at etablere et forhold til arbejdsmarkedet ved eksempelvis praktik, frivilligt arbejde, studiearbejde, ekstra kurser osv. Man er ganske enkelt fastlåst i en skemastruktur, hvor der ikke er plads til den fleksibilitet, der gør den ekstra forskel, når man skal søge job!

Kandidatstuderende, kvinde, Landskabsarkitektur

Fremdriftsreformen begrænser i meget høj grad studiets brugbarhed i forhold til at bedre sig selv mest muligt i forhold til jobmarkedet. Studiet under fremdriftsreformen vil tælle for mindre i fremtiden end fx studierelevant arbejde, som vil blive vigtigere end studiet. En samlebåndsuddannelse er intet værd i et konkurrencepræget arbejdsmarked, da man er nødt til at være det bedste valg for arbejdsgiver, og derfor skal skille sig ud fra mængden.

Bachelorstuderende, mand, Historie

I og med SU'en ikke kan betale for både bopæl, bøger, tøj på kroppen (jeg køber ikke dyre mærker), basalt madforbrug og transport til og fra familie og kæreste, så KAN jeg ikke skære ned på mit fritidsjob. Jeg bruger allerede mere end 40 timer om ugen på mit studie, så jeg ser ikke nogen realistisk mulighed for at bruge mere, uden at det påvirker mit mentale helbred mht. stress. Jeg bruger i forvejen minimalt med tid på fritidsaktiviteter som sport og interesseorganisationer, så der er det ikke relevant at skære ned

Kandidatstuderende, mand, Veterinærmedicin

Studiereformen mindsker for mit vedkommende min mulighed for at være fleksibel med studierelevant arbejde og undervisning. Det er en skam, for det giver ellers rigtigt meget at kunne kombinere teori med praksis.

Kandidatstuderende, mand, Skovbrug

Hvis jeg ikke var ved specialet nu, så ville reformen ødelægge min faglige udvikling sådan som psykologistudiet ser ud nu. Jeg ville ikke have mulighed for at udvikle min forståelse for forholdet mellem teori og praksis, og jeg ville ikke fordybe mig tilstrækkeligt i de forskellige fag. Jeg havde ikke engageret mig i frivilligt arbejde med familier. Nok ikke været frivillig i Dansk Flygtningehjælp. Ikke udviklet min faglighed på et krisecenter for voldsramte kvinder.

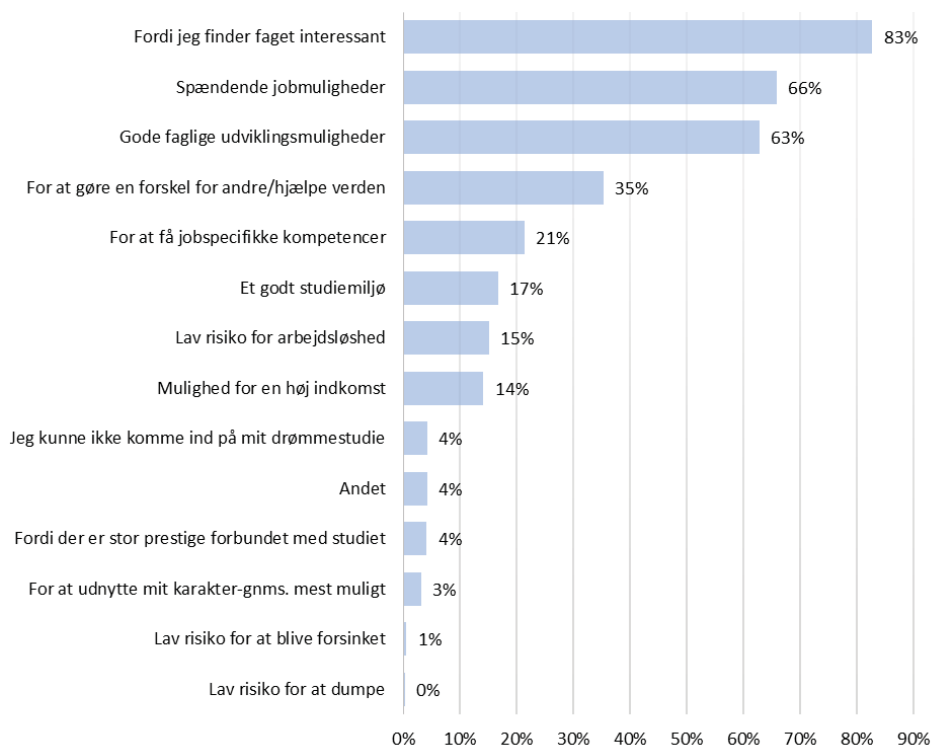
Kandidatstuderende, kvinde, Psykologi

Temakapitel 3: Studiekvalitet og det gode studieliv

Kapitlet belyser respondenternes syn på det gode studieliv i forhold til de normer og værdier, de oplever hos henholdsvis deres undervisere på studiet og med fremdriftsreformens tempokrav. Kapitlet supplerer hermed centrale konklusioner fra det forrige kapitel ift., hvordan respondenterne forholder sig til og navigerer mellem flere forskellige – til tider modsatrettede – hensyn, når de skal prioritere deres tid.

Studievalg og det gode studieliv

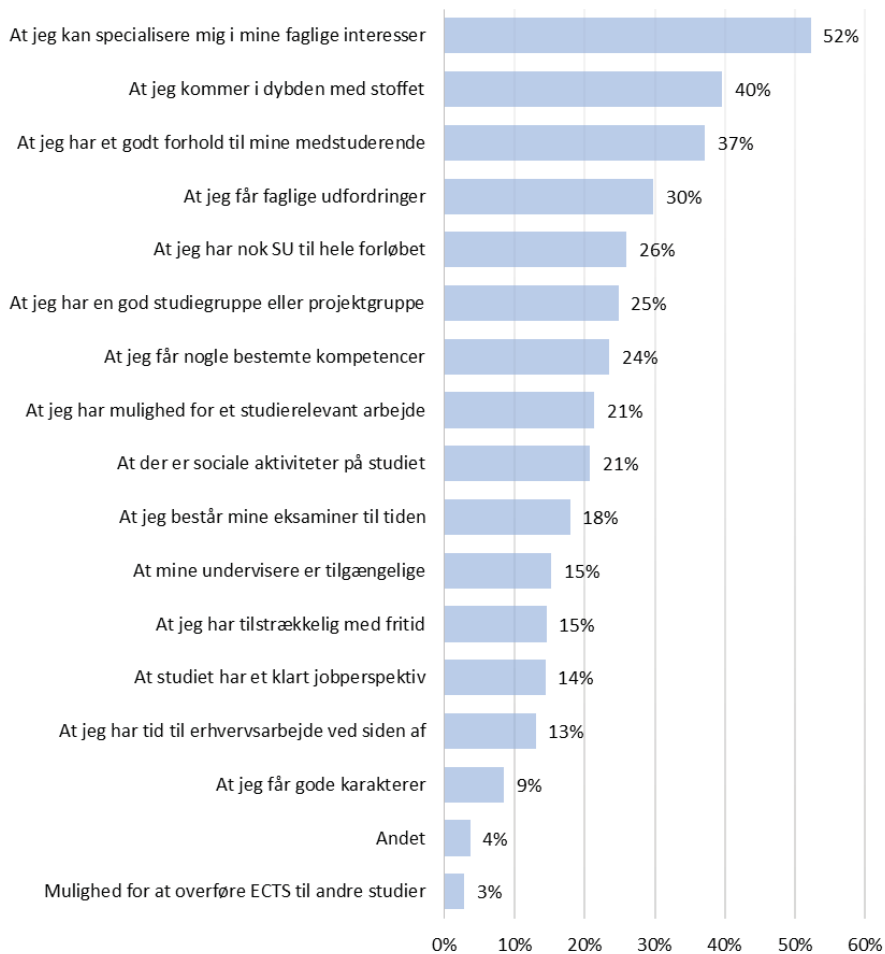
Figur 2.1. "Hvorfor har du valgt dit nuværende studie?"

Respondential: 4099

Figur 2.1. viser, hvordan respondenternes studievalg i høj grad har været motiveret af muligheden for at forfølge en faglig interesse (83 %) og/eller spændende jobmuligheder (66 %). Som det fremgår af figuren nedenfor, er det på flere måder i god overensstemmelse med deres syn på det gode studieliv.

Figur 2.2. "Hvad er vigtigt for, at du har et godt studieliv?"

Respondenttal: 2918

Figur 2.2. viser respondenternes vurdering af, hvad der er vigtigt for et godt studieliv. I overensstemmelse med resultaterne fra figur 2.1., hvor et stort flertal (83 %) angav fag-

lige interesser som begrundelse for deres studievalg, anser respondenterne her at kunne forfølge egne interesser og mål (52 %) samt at kunne komme i dybden med stoffet (40 %) som de absolut primære forudsætninger.

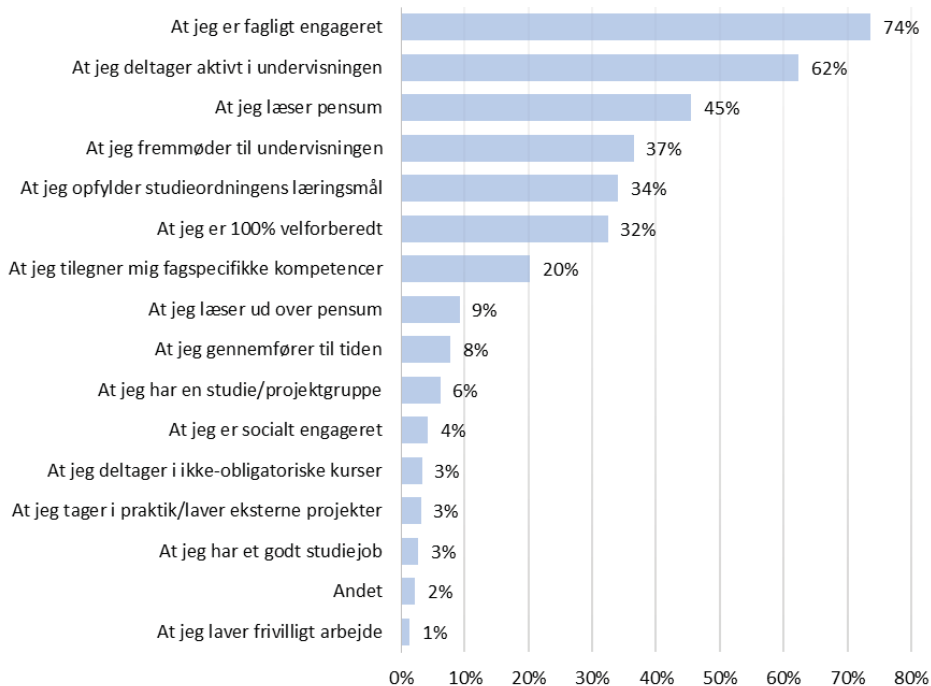
En nærmere sammenligning af de to figurer viser imidlertid også en række diskrepanser mellem respondenternes motiver for studievalg, og hvad de vurderer vigtigt for et godt studieliv. Hele 66 % angiver eksempelvis, at spændende jobmuligheder har været betydende for deres studievalg, mens blot 14 % vurderer dét, at studiet har et klart jobperspektiv, som vigtigt for et godt studieliv. Samtidig betoner blot 21 % muligheden for at have et studierelevant arbejde som vigtigt for et godt studieliv. Disse forhold må ses som en markant forskel i forhold til centrale konklusioner i temakapitel 2, hvor 56 % vurderede relevant studiejob som én af de vigtigste faktorer for at blive attraktiv på arbejdsmarkedet (figur 1.9.), mens 52 % angav, at de havde haft et relevant studiejob for at højne deres jobchancer (figur 2.0.).

Specifikt i forhold til fremdriftsreformen ses endvidere, hvordan det at bestå sine eksaminer til tiden spiller en relativt stor rolle for 18 % af de adspurgte som forudsætning for et godt studieliv (figur 2.2.). Til sammenligning spiller lav risiko for at dumpe (0 %) og/eller blive forsinket (1 %) en absolut ubetydelig rolle i forbindelse med respondenternes studievalg (figur 2.1.), ligesom de ikke umiddelbart tilkender hurtig gennemførelse nogen betydning (1 %), når det handler om, hvordan man bliver attraktiv på arbejdsmarkedet efter studiet (figur 1.9.).

Det er sandsynligt, at fremdriftsreformens fokus på hurtig gennemførelse kan have været medvirkende til at fremme respondenternes betoning af betydningen af at bestå til tiden som vigtigt for et godt studieliv. Datamaterialet giver imidlertid ikke i sig selv belæg for, at der skulle være en sådan sammenhæng. Hvad vi derimod kan konkludere, er, at der hersker vidt forskellige – næsten modstridende – værdier og normer blandt undersøgelsens respondenter, alt efter om de vurderer forudsætninger for det gode studieliv eller forudsætninger for at blive attraktive på arbejdsmarkedet. Spørgsmålet er, hvordan dét tager sig ud i forhold til de normer og værdier for at være en god studerende, som respondenterne så oplever hos deres underviserer på studiet?

Undervisernes forventninger til den gode studerende

Figur 2.3. "Hvilke forventninger oplever du, at underviserne har til den gode studerende?"

Respondenttal: 2903

Figur 2.3. viser respondenternes oplevelse af undervisernes forventninger til den gode studerende. Der er umiddelbart god overensstemmelse mellem respondenternes oplevelse af, at deres underviser især lægger vægt på deres faglige engagement (74 %) og aktive undervisningsdeltagelse (62 %) og respondenternes betoning af deres studievalg (83 %) og normer for det gode studieliv (53 %) som styret af faglige interesser (jf. figur 2.1. og 2.2.).

En nærmere sammenligning mellem respondenternes opfattelse af, hvad der er vigtigt for at have et godt studieliv (figur 2.2.), og deres oplevelser af undervisernes signaler om, hvordan man er en god studerende (figur 2.3.), viser imidlertid en række større eller mindre uoverensstemmelser. Konkret ses fx, at:

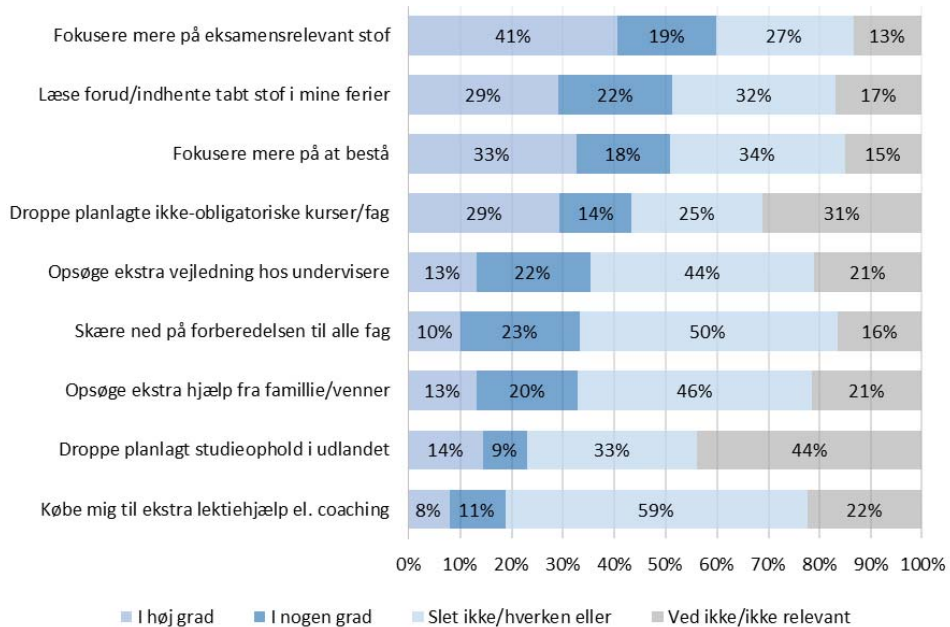
- 25 % af de adspurgte anser det for vigtigt at have en god studie- eller projektgruppe, mens blot 6 % oplever, at deres undervisere lægger vægt på, at de har en studie- eller projektgruppe.
- 21 % af de adspurgte anser det for vigtigt at have mulighed for studierelevant arbejde, mens blot 3 % oplever, at deres undervisere lægger vægt på, at de har et godt studiejob.
- 21 % af de adspurgte anser det for vigtigt at deltage i sociale aktiviteter på studiet, mens blot 4 % oplever, at deres undervisere lægger vægt på, at de er socialt engagerede.
- 18 % finder det vigtigt at bestå til tiden, mens blot 8 % oplever, at deres undervisere lægger vægt på, at de gennemfører til tiden.

Gentager vi sammenligningen mellem underviserens forventninger til den gode studerende (figur 2.3.) og de studerendes strategier for at højne deres jobchancer, som vi belyste i forrige kapitel (figur 2.0), ses en række yderligere diskrepanser:

- 52 % har eller har haft relevant studiejob, og 15 % har eller har haft ikke-relevant studiejob for at forbedre deres fremtidige jobmuligheder,⁷ mens under 3 % oplever, at deres undervisere lægger vægt på, at de har et godt studiejob.
- 30 % har udført frivilligt arbejde for at forbedre deres fremtidige jobmuligheder, mens blot 1 % oplever, at deres undervisere lægger vægt på, at de udfører frivilligt arbejde.
- 22 % har været i praktik og 8 % har skrevet speciale i samarbejde med en virksomhed, mens blot 3 % oplever, at deres undervisere lægger vægt på, at de tager i praktik eller laver eksternt projektsamarbejde.

Studiefremdriftsreformen vs. det gode studieliv?

Figur 1.2.c. "I hvor høj grad vil studiefremdriftsreformen få dig til at ændre noget i dit daglige liv? Jeg vil ..."

Respondenttal: 2915-2965. Note: Denne figur er graderet i forbindelse med omkodning. Se note til figur 1.2.a.

Analyserne ovenfor i kapitlet viser, hvordan respondenterne i vid udstrækning navigerer mellem værdier og pejlemærker, som varierer, alt efter om det drejer sig om at forfølge egne studielivsværdier, oparbejde et arbejdsmarkedsrelevant cv eller om at leve op til undervisernes forventninger til den gode studerende. Som det fremgår af figur 1.2.c., er flere af disse – i forvejen tit uforenelige værdier – imidlertid heller ikke forenelige med respondenternes opfattelse af fremdriftsreformens krav.

En central konklusion er, at reformen ifølge respondenterne vil få mange (60 %) til i høj eller nogen grad at fokusere mere på eksamensrelevant stof, og at lige godt halvdelen (51 %) vil fokusere mere direkte på at bestå. Dog forventer hele 24 % (figur 1.1.) samtidig at komme til at lære mindre, hvilket er i fin overensstemmelse med en række andre udsagn fra ovenstående figur. Eksempelvis forventer i alt 33 % i høj eller nogen grad at skære ned på forberedelsen til alle fag, 43 % forventer i høj eller nogen

grad at droppe ikke-obligatoriske kurser, som de ellers ville have taget, mens 23 % i høj eller nogen grad forventer at droppe et planlagt studieophold i udlandet.

Figur 1.2.c. peger hermed overordnet på, hvordan en stor del af respondenterne identificerer fremdriftsreformen med et krav om at anlægge en mere eksamensfokuseret tilgang. En tilgang, som kan være svært forenelig med det fagligt-interessedrevne fokus, som dominerer respondenternes syn på det gode studieliv (figur 2.2.) såvel som de forventninger, som de oplever, at deres undervisere har til dem (2.3.). Hvordan de tilsyneladende modsatrettede værdier og normer tager i sig ud i forhold til respondenternes læringspræferencer og læringsstrategier, belyser vi i det følgende kapitel om de aktuelle rammer og vilkår for læring og selvansvar.

Sammenfatning

Kapitlet supplerer centrale konklusioner fra det forrige kapitel ift., hvordan respondenterne forholder sig til og navigerer mellem flere forskellige – til tider modsatrettede – hensyn, når de skal prioritere tid, hvilket ofte foregår i et krydspres mellem konkurrerende politiske, institutionelle og individuelle dagsordner: Respondenterne og deres undervisere lægger for deres vedkommende vægt på et fagligt og interessedrevet engagement (figur 2.2. og 2.3.), mens fremdriftsreformen ifølge respondenterne tilskynder til en målorienteret tilgang, der fx indebærer, at 33 % forventer at skære ned på forberedelsen til alle fag for at bestå til tiden (figur 1.2.).

Stemmer fra studerende

"Jeg" kommer ikke til at lære mindre. Men studerende over en bred kam: Ja. Reformen fremelsker en "hvad-skal-der-til-for-at-bestå-eksamen-kultur". Ikke et miljø, hvor folk tænker selv.

Kandidatstuderende, kvinde, Pædagogisk Filosofi

Nu skal jeg til at begynde på kandidatgraden, og jeg frygter at fremdriftsreformen i høj grad kommer til at betyde mindre faglig fordybelse. Derfor vil jeg læse mindre og yderligere læse mindre i dybden. Det vil give en stressfølelse, da jeg ønsker at læse hvad der er relevant for min faglighed. Jeg kan ikke opfylde mine idealer om en god faglighed og en god studerende. Det vil reducere glæden ved mit studium - en glæde, der bl.a. i høj grad er knyttet til faglighed og faglig fordybelse. På det længere sigt vil det medføre øget risiko for at droppe ud, men dét håber jeg ikke bliver en reel risiko.

Bachelorstuderende, mand, Uddannelsesvidenskab

Jeg finder det problematisk at standardundervisningen på universitetet bliver betragtet som den eneste relevante viden. Det er ikke altid tilfældet! Ofte får man enormt meget mere ud af selvstudier, der er triggeret af ens egen lyst til at vide mere om et emne. Jeg oplever tit, at eksamener og studiet handler om at kunne pensum til punkt og prikke frem for at forstå og undersøge pensum i dets bredere kontekst. Hvis universitetet nu skal handle om at modtage en forudbestemt viden, citere denne viden og få gode karakterer på baggrund af ens citeringssucces, mener jeg ikke, at der er meget tilbage i den oprindelige tankegang om universitetet.

Kandidatstuderende, kvinde, Globale Forretningssystemer

Fremdriftsreformen kommer til at betyde, at mine studier bliver enormt resultatorienterede frem for kvalitetsorienterede. Jeg vil blive nødt til at skynde mig igennem en række projekter frem for at fordybe mig i dem og yde en indsats, som jeg kan være tilfreds med. Mit fokus vil flyttes fra den "bedst mulige, mest lærerige og bedst gennemarbejdede indsats" til en indsats med fokus på at opfylde de minimale krav. Det er dels "bevidst", dels "ubevidst" som følge af den kultur, som fremdriftsreformen fordrer, hvilket allerede er kommet til udtryk hos både studerende, undervisere og administration.

Kandidatstuderende, mand, Psykologi

Efter at der er kommet hårdere regler for afleveringstider samt bedømmelsestider for bachelor- og specialeopgaver, vil det give mindre tid til rent faktisk at lave forskning, lære nye ting og give mere stress for at opnå resultater, der kan bruges i opgaverne.

Bachelorstuderende, kvinde, Medicinal Kemi

Pga. det voksende pres kan arbejdsglæden og den store interesse man har for sit studie blive kvalt i stress. Desuden er jeg bange for, at jeg bliver nødt til at fokusere mere på eksamensstof frem for stoffet generelt, og det er ikke holdbart, når man engang er færdig. Desuden kommer man ikke i praktik, når man læser til dyrlæge, og studie-fremdriftsreformen vil gøre, at man også får mindre tid til det studiejob, man så som alternativ vil forsøge at anskaffe sig.

Bachelorstuderende, kvinde, Veterinærstudiet

Fremdriftsreformen gør det vanskeligere at tage ejerskab over eget studie. Jeg får svære ved at sige ja til spændende jobtilbud og forskningsprojekter sideløbende med mit studie. Desuden får jeg sværere ved at skabe en selvstændig profil, da jeg ikke kan vente på, at relevante valgfag bliver udbudt.

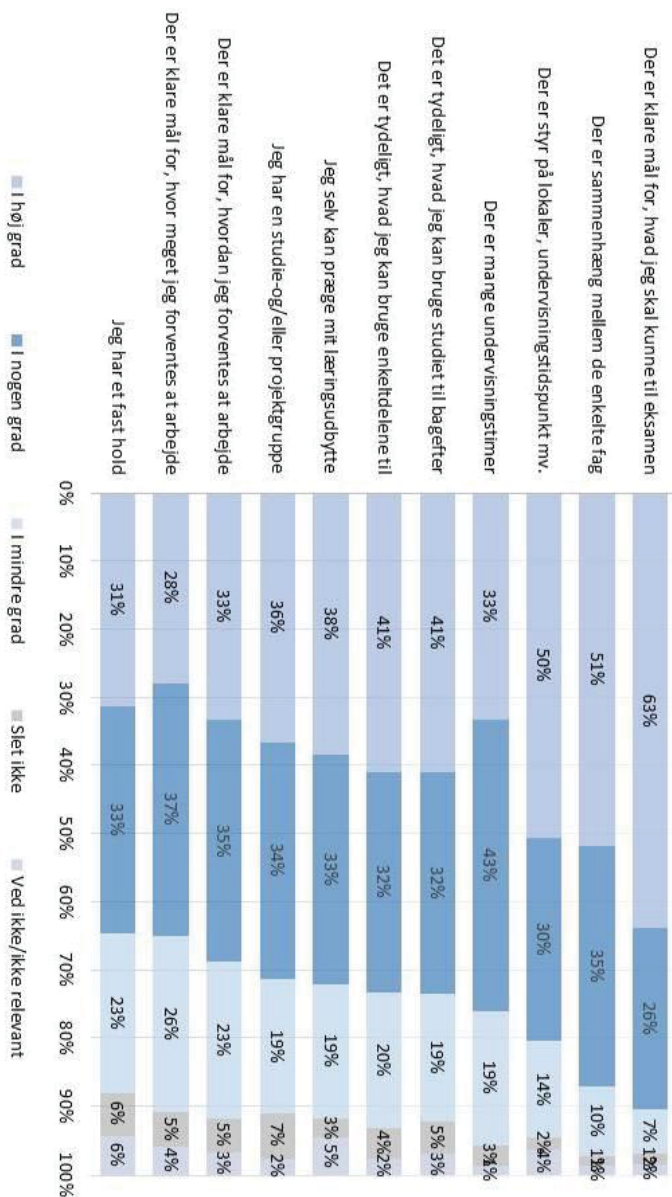
Kandidatstuderende, kvindelig, Folkesundhedsvidenskab

Temakapitel 4: Rammer og vilkår for læring

Kapitlet tematiserer respondenternes oplevelse af de aktuelle rammer for læring på deres studie, samt hvem – eller hvad – de opfatter som ansvarlig for, at de lykkes med deres uddannelsesprojekt. Kapitlet udfolder i den forbindelse også respondenternes syn på forskellige undervisningsformer samt karaktersystemets og fremdriftsreformens betydning fx i forhold til behovet for ekstra hjælp fra undervisere, vejledere, familie og/eller private udbydere.

Læring, målstyring og selvbestemmelse

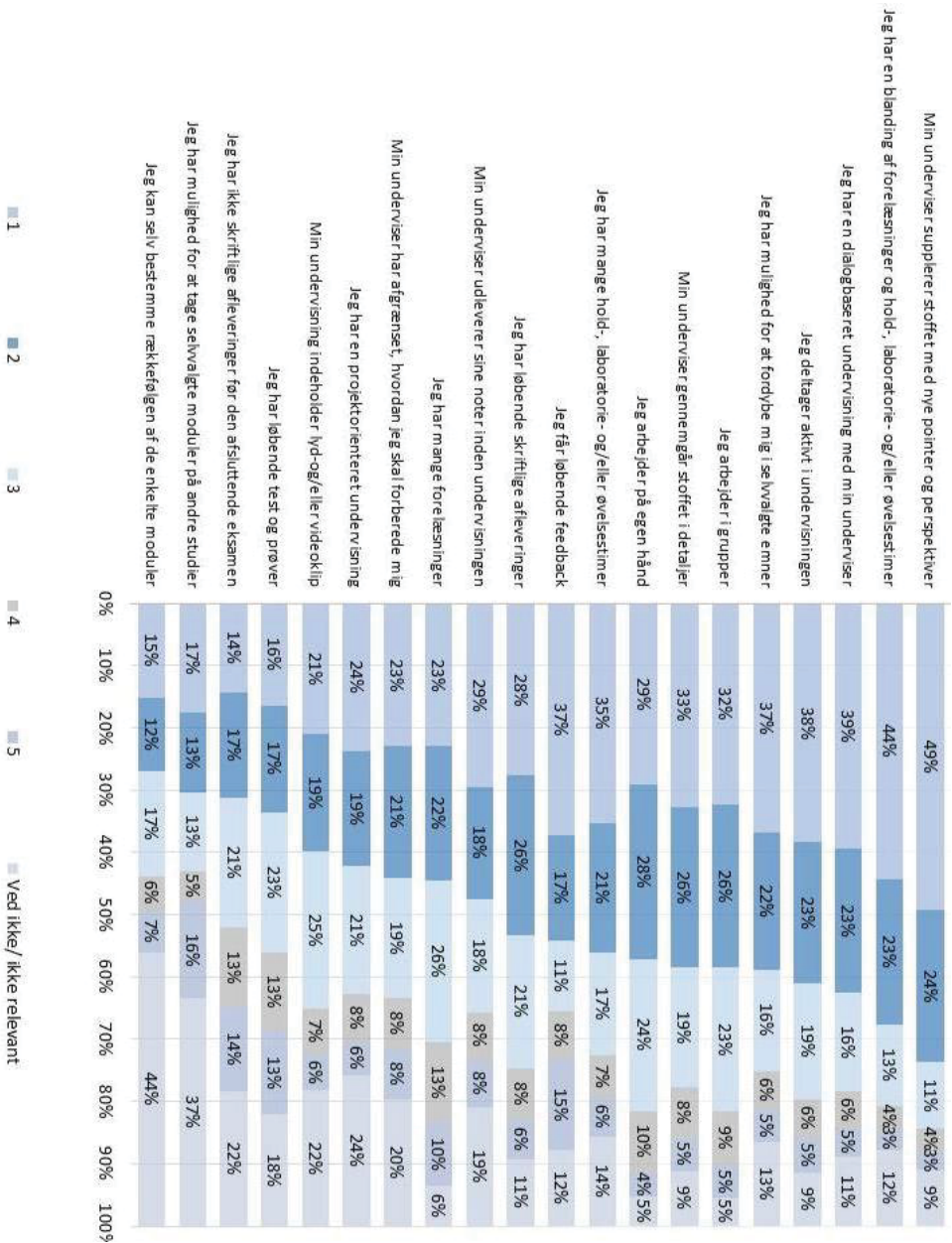
Figur 2.4. "Under hvilke rammer lærer du bedst? Når ..."

Figur 2.4. viser respondenternes vurdering af, hvad der efter deres opfattelse udgør de bedste rammer for læring. Som det ses, foretrækker et flertal en rammesat struktur med klare mål for eksamen (89 %), veltilrettelagt sammenhæng mellem de enkelte fag (86 %) mange undervisningstimer (76 %) og klarhed om uddannelsens (73 %) såvel som de enkelte delelementers (73 %) efterfølgende anvendelse. 71 % vægter dog også muligheden for at præge eget læringsudbytte, mens den konkrete organisering af læringsrummet i form af fx læsegruppeforhold, arbejdsformer og arbejdstid spiller en – til sammenligning – noget mindre rolle.

Den markante betydning, som respondenterne tillægger forskellige former for målstyring – og særligt at der er klare mål for eksamen – kan indikere, at den eksamensfokuserede tilgang, som 60 % af respondenterne i kapitel 3 (figur 1.2.c.) identificerede som en konsekvens af fremdriftsreformen, allerede på undersøgelsestidspunktet var en realitet. Hvorvidt denne tilgang vil blive forstærket med fremdriftsreformen – samt hvad det i så fald måtte betyde for de studerendes læringsprocesser og udbytte – er således spørgsmål, der kalder på yderligere efterforskning.

Figur 2.5. "Hvis du ser på forholdene på dit eget studie, hvordan lærer du så bedst? Jeg lærer bedst når ...?"

Respondenttallet varierer i mellem 2020 og 2129, fordi ikke alle respondenter har besvaret alle spørgsmål i batteriet. Note: Figuren skal læses således, at respondenterne først har skullet vælge, om udsagnet gjorde sig gældende på deres studie. Hvis ja, skulle de efterfølgende vurdere om udsagnetns genstand var en god

eller dårlig måde for dem at lære. Vurderingen skulle foretages på en skala, som gik fra "1= sådan lærer jeg godt" til "5= sådan lærer jeg ikke godt".

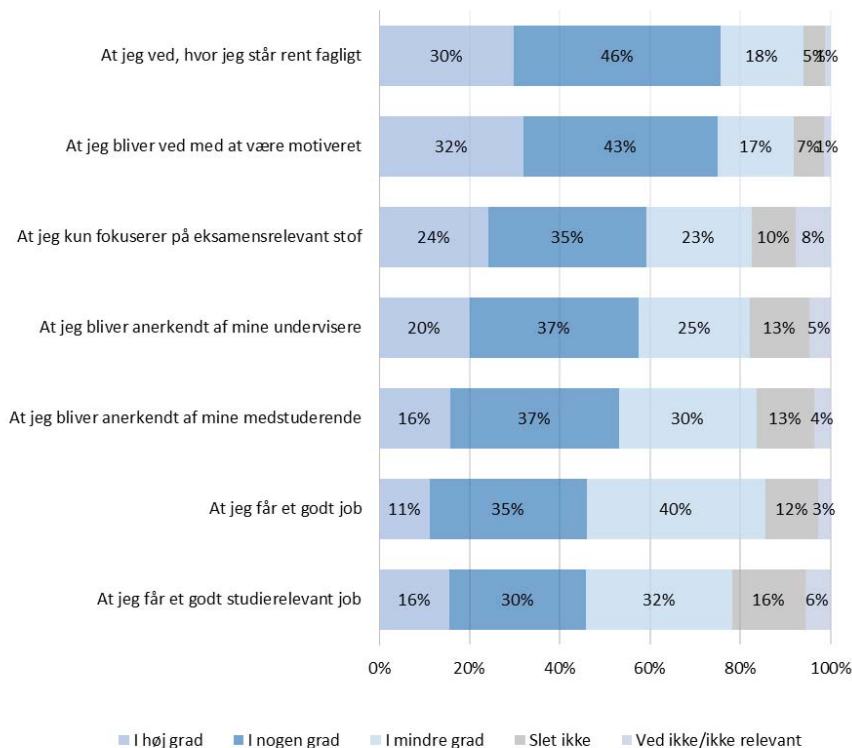
Figur 2.5. udbygger resultaterne fra figur 2.4. med en række mere detaljerede indikatorer i forhold til respondenternes vurdering af de optimale rammer for læring. Det skal i den forbindelse understreges, at respondenterne kommer fra en række vidt forskellige uddannelser med forskelligartede undervisningstraditioner, der spænder over laboratorietimer, store forelæsninger, øvelsestimer og selvstudier, ligesom graden af valgfrihed typisk vil variere.

På samme måde, som respondenterne i det forudgående foretrak en meget rammesat struktur, ses dog en tendens til, at respondenterne i høj grad foretrækker en underviserstyret, men dialogbaseret form. De vurderer også i høj grad at lære bedst i de tilfælde, hvor underviserne supplerer stoffet med nye pointer (49 %), hvor der er blanding af forelæsninger og holdundervisning (44 %), hvor undervisningen baseres på dialog med underviseren (39 %), og/eller respondenterne selv deltager aktivt i undervisningen (38 %). Valgfrihed og selvbestemmelse – her i form af mulighed for fordybelse i selvvalgte emner – indtager også her en mellemposition (37 %). Flere lægger desuden vægt på løbende feedback (37 %), og at der er mange laboratorie/hold- eller øvelsestimer (35 %), mens den konkrete organisering af læringsrummet i forhold omkring arbejdsformer (fx skriftlige afleveringer, projektarbejde og PowerPoints) igen tilkendes mindre betydning.

Karaktersystemets betydning

Som vi har belyst i de forrige kapitler, ser det ud til, at fremdriftsreformen i vid udstrækning tilskynder respondenterne til at prioritere deres tid anderledes end tidligere. Flere (33 %) angiver i den forbindelse, at de forventer at skære ned på deres forberedelse til alle fag, mens 43 % forventer at droppe ikke-obligatoriske kurser, som de ellers ville have taget, hvis de skal leve op til de nye krav om at bestå til tiden (figur 1.2.). Spørgsmålet er, hvad dét potentielt betyder for den måde, hvorpå de i dag forholder sig til karakterer og karaktergivning?

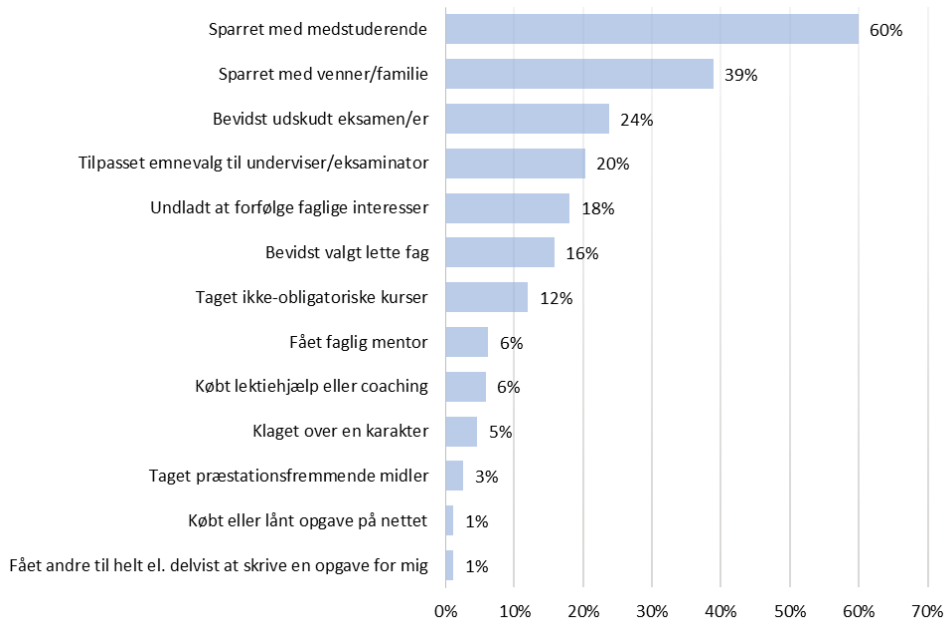
Figur 2.6. "I hvor høj grad tror du, at dine egne karakterer har betydning for følgende?"

Respondential: 2933

Ifølge figur 2.6. ser et stort flertal af respondenterne (76 %) i høj eller nogen grad deres karakterer som en tilbagemelding om, hvor de står rent fagligt. Næsten lige så mange (75 %) mener samtidig i høj eller nogen grad, at karakterer har betydning for, at de bliver ved med at være motiveret. Jf. centrale konklusioner i forrige afsnit, som viste en udbredt eksamensorienteret tilgang blandt størstedelen af undersøgelsens respondenter, anser godt 60 % karaktererne som medvirkende til, at de kun fokuserer på eksamensrelevant stof. Selvom 60 % andetsteds i undersøgelsen tilkendegiver, at fremdriftsreformen i høj eller nogen grad vil få dem til at fokusere mere på eksamensrelevant stof (figur 1.2.c.), ser det altså ud til, at karaktersystemet allerede inden reformen har været medvirkende til at fremme en kultur, hvor man fravælger elementer, der ikke har en direkte betydning for en given eksamenspræstation.

Figur 2.7. "Har du gjort noget for at opnå høje karakterer inden for det seneste år? Jeg har ..."

Respondenttal: 1882. Note: Djøf og IDAs spørgeskemaer gav mulighed for at svare "andet". En mulighed, som blev benyttet af 87 respondenter. Da respondenter i DM ikke havde denne mulighed, er de 87 afmærkninger i "andet" efterfølgende omkodet til "missing", hvilket betyder, at svarmuligheden er udeladt fra videre analyse.

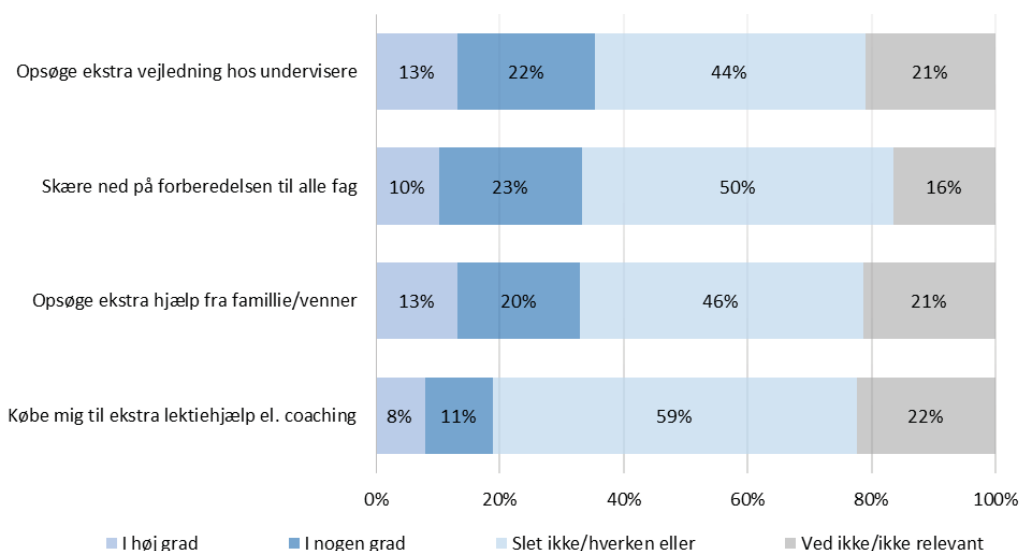
Figur 2.7. viser respondenternes aktiviteter for at højne karakterer inden for det seneste år. Sparring med medstuderende (60 %) samt sparring med familie eller venner (39 %) springer umiddelbart i øjnene som de to mest hyppige strategier.

De resterende strategier, der alle har på en score på under 25 %, kan overordnet inddeles i to grupper: a) faktorer, der kan forbindes med en personlig lærings- el. forbedringsambition (fx bevidst udskudte eksaminer (24 %), taget ikke-obligatoriske kurser (12 %), haft en mentor (6 %) og købt ekstra lektiehjælp el. coaching (6 %)), og b) faktorer, der kan betegnes som drevet af opportunistiske interessehensyn (fx tilpasset emnevalg til underviser/eksaminator (20 %), undladt at forfølge faglige interesser (18 %), bevidst valgt lette fag (16 %), klaget over karakterer (5 %), taget præstationsfremmende midler (3 %), købt el. lånt en opgave (1 %), samt fået andre til at skrive en opgave (1 %)). En signifikant konklusion er her, at respondenterne i gruppe b ser ud til i vid udstrækning at benytte sig af strategier, der kan ses som en umiddelbar modsætning

til deres syn på, hvad der er vigtigt for et godt studieliv, hvor muligheden for at specialisere sig i faglige interesser er en bærende værdi (jf. figur 2.2.).

Skyggemarkeder for læring

Figur 1.2.d. "I hvor høj grad vil studiefremdriftsreformen få dig til at ændre noget i dit daglige liv? Jeg vil ..."

Respondenttal: 2915-2965. Note: Denne figur er graderet i forbindelse med omkodning. Se uddybende forklaring i noten til figur 1.2.a.

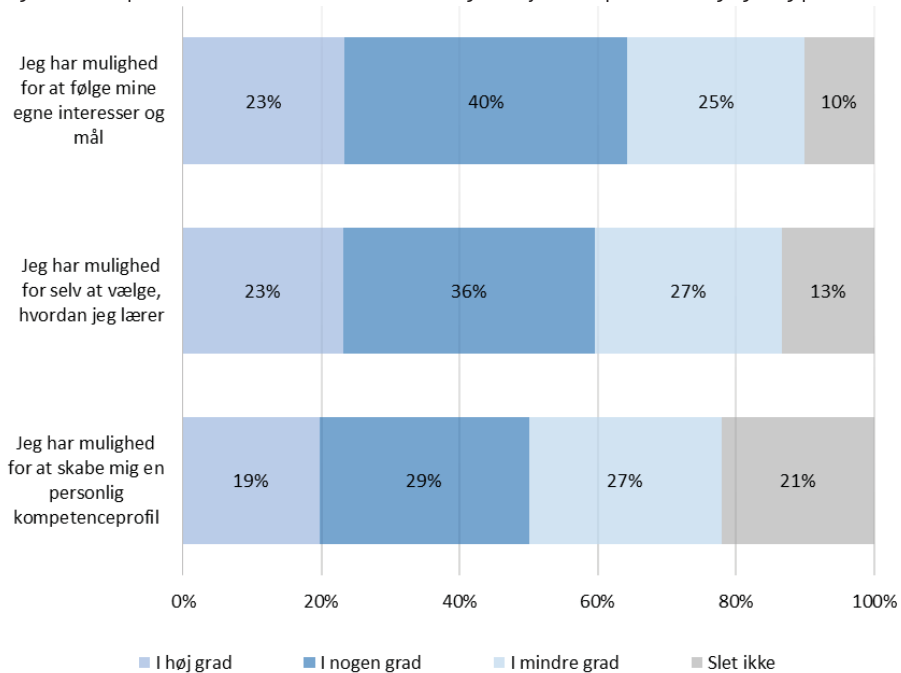
Figur 1.2.d. viser udvalgte punkter, hvor respondenterne forventer at prioritere anderledes for at leve op til fremdriftsreformens krav. Som illustreret ovenfor (figur 2.7.) havde 6 % af respondenterne på undersøgelsestidspunktet i april 2015 inden for det seneste år købt sig til lektiehjælp eller coaching for at få gode karakterer. Til sammenligning ser vi her, at næsten 1/5 (19 %) forventer, at fremdriftsreformen i høj eller nogen grad vil betyde, at de vil købe sig til ekstra hjælp eller coaching. Tilsvarende ser vi, hvordan 35 % i høj eller nogen grad forventer at opsøge mere hjælp fra undervisere, mens 33 % i høj eller nogen grad forventer at opsøge hjælp fra familie/venner.

Det øgede behov for vejledning og hjælp peger for det første på, at der blandt respondenterne hersker tvivl om, hvorvidt de ved hjælp af egne evner og formåen kan leve op til fremdriftsreformens krav. For det andet på en fare for, at fremdriftsreformen

hermed automatisk vil tilgodesee de i forvejen ressourcestærke studerende. Dvs. studerende, der har et godt netværk blandt familie og venner, som de kan trække på i forbindelse med fx opgaveskrivning (social og kulturel kapital), og/eller har de fornødne midler til at betale i det omfang, der er tale om private tilkøb (økonomisk kapital).

Medindflydelse og (selv)ansvar

Figur 2.8. "Oplever du, at du har tilstrækkelig indflydelse på din dagligdag på studiet?"

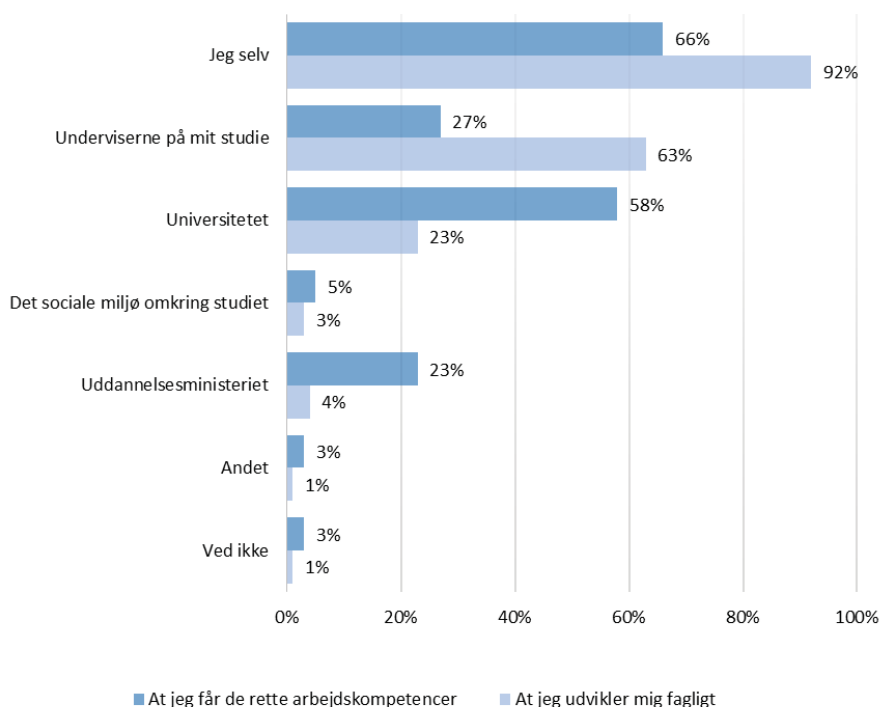
Respondenttal: 2622

Figur 2.8. viser, i hvilken grad respondenterne oplever, at de har indflydelse på forskellige aspekter af deres studieliv. Som det ses, vurderer respondenterne generelt at have størst indflydelse i forhold til i høj eller nogen grad at følge egne faglige interesser (63 %), efterfulgt af muligheden for selv at vælge, hvordan de lærer (59 %), mens færrest i høj eller nogen grad mener at have indflydelse på muligheden for at skabe sig en personlig kompetenceprofil (48 %).

Over halvdelen af respondenterne oplever således at have tilstrækkelig indflydelse på centrale dele af deres studieliv, som ifølge de studerende også var en af de

vigtigste faktorer for et godt studieliv. Medindflydelse kædes ofte sammen med et større ansvar til den enkelte i forhold til at lykkes med sit personlige uddannelsesprojekt, og et centralt spørgsmål i undersøgelsen har derfor været, i hvilken grad respondenterne oplever, at de selv eller andre er ansvarlige for, at de både udvikler sig rent fagligt og får de rette arbejdsmarkedskompetencer.

Figur 2.9. "Hvem, mener du, er ansvarlig for hhv. din faglige udvikling og at du får de rette arbejdsmarkedskompetencer, mens du studerer?"

Respondenttal: 2223-2227. I spørgsmålet hertil, blev respondenterne bedt om at vælge de to vigtigste. I det ene datasæt tillod programmet dog respondenterne at sætte flere krydser, hvilket flere benyttede sig af. Dele af respondenterne har således kun prioriteret de to vigtigste, mens andre har prioriteret flere sideordnede vigtige.

Figuren ovenfor viser, hvordan undersøgelsens respondenter generelt oplever en høj grad af selvansvar i forhold til egen faglige udvikling. Der ses dog samtidig nogle interessante nuanceforskelle, når respondenterne vurderer, hvem der er de sekundære ansvarshaver, når det gælder hhv. deres faglige udvikling og tilegnelse af arbejdsmarkedskompetencer. Hele 92 % mener, at ansvaret for deres faglige udvikling primært er deres eget, subsidiært deres underviseres (63 %). Heroverfor vurderer blot 66 % at ansvaret for at tilegne sig arbejdsmarkedskompetencer er deres eget. Til sammenligning med den faglige udvikling tilkendes underviserne samtidig et mindre betydeligt ansvar (27 %), hvorimod universitetet (58 %) tildelens et stort og ministeriet (23 %) et relativt højere ansvar.

Sammenfatning

Der er umiddelbart ingen entydig konklusion på dette tema om respondenternes oplevelse af de aktuelle rammer for læring på deres studie, samt hvem eller hvad de opfatter som ansvarlige for, at de lykkes med deres uddannelsesprojekt.

Respondenternes syn på forskellige undervisningsformer samt karaktersystemets betydning viser for det første, at mange efterspørger – og trives med – en stærkt rammesat hverdag med klare mål for eksamen såvel som den efterfølgende anvendelse. For det andet, at mange allerede i dag har en stærkt eksamensorienteret adfærd, der i visse tilfælde indbefatter forskellige, opportunistiske strategier, såsom at tilpasse emnevalg til underviser/eksaminator (20 %) og/eller bevidst at vælge lette fag (16 %).

Respondenternes betragtninger vedr. behovet for at opsøge ekstra hjælp på studiet, hos familie og venner og/eller i form af private tilkøb vidner i den henseende om, at fremdriftsreformen for nogle opleves som et pres for at præstere mere, end den enkelte formår. Sammenholdt med centrale konklusioner i kapitel 3 (figur 1.2.c.), hvor 60 % af respondenterne vurderede, at fremdriftsreformen vil få dem til at fokusere mere på eksamensrelevant stof, kan vi med rette spørge, hvorvidt og i hvilken grad de nævnte tendenser i retning af en mere opportunistisk studenteradfærd vil blive forstærket i fremtiden? Og hvad vil der tilsvarende ske med den udbredte oplevelse af selvansvar, når det gælder både faglige og arbejdsmarkedsmæssige kompetencer, idet man som studerende i stigende grad presses til at prioritere og træffe målrettede valg ift., hvordan man bruger sin tid?

Stemmer fra studerende

Jeg føler ikke, at studiefremdriftsreformen får mig til at ændre studievaner. Jeg er i forvejen fokuseret på studiet og at bestå eksamener.

Bachelorstuderende, kvinde, Kunsthistorie

Jeg vil ikke have tid til at fordybe mig så meget, som jeg gør nu. Jeg ville ønske, at jeg kunne skrive, at jeg ville søge mere vejledning hos mine undervisere. Men det vil jeg ikke kunne, for de har simpelthen ikke tiden til det. De går alle sammen med god grund ned med stress for tiden.

Kandidatstuderende, kvinde, Antropologi

Hvad er en psykolog uden en stærk faglig baggrund? En eksamen kan altid blive forberedt uden at fagligheden er i orden. Læs eksamensformlen og træn gamle eksamensspørgsmål. Den nye reform er bare endnu et tegn på, at vi nu er interesseret i kvantitet frem for kvalitet.

Bachelorstuderende, mand, Psykologi

Jeg er af den opfattelse, at fremdriftsreformen kommer til at påvirke studerende, der kommer fra hjem uden akademisk baggrund som mig selv. Ikke at jeg nødvendigvis vil droppe ud, men det bliver svært at klare presset om 30 ECTS og gode eksamener, når man ikke kan tage den tid, det tager! For mig har studiet allerede medført en del stress, hvilket jeg kun ser forøget, når der ikke er mulighed for at tage halvtid eller framelde sig kurser.

Bachelorstuderende, kvinde, Geografi

Det, at der sættes så stramme regler for formen på universitetet, men at der samtidig ikke er nogen opfølgning på, hvordan det påvirker de studerende, er ansvarsløst fra regeringens og universitetsledelsernes side. Hvis vi skal kunne klare os selv, skal vi også have lov til at bestemme, hvordan vi læser og lærer på universitetet uden at skulle forholde os til andet end at lære. Dvs., at erhvervslivet ikke skal diktere vores universitetsforløb for os - medmindre man som studerende selv vælger denne vinkel på sit studie.

Bachelorstuderende, kvinde, Litteraturvidenskab

Jeg har ikke tænkt mig at ændre noget som helst. Politikerne har sikkert den magt over nogle, men den slags kommer da aldrig til at anfægte et tænkende individs tilgang til det at (ud)danne sig. Lige på det punkt havde Kierkegaard ret: Man må stå fast!

Bachelorstuderende, mand, Dansk

Jeg ønsker at blive færdig med mit studie så hurtigt som muligt. Jeg vil meget hellere være uddannet end jeg vil være studerende. Derfor har jeg selv en interesse i at blive hurtigt færdig. Jeg løber mod målet så hurtigt jeg kan, men hvis vejen af den ene eller den anden grund er ujævn, er jeg nød til at sænke farten for ikke at falde. Hvis jeg så bliver skubbet i ryggen, løber jeg ikke hurtigere. Risikoen for at jeg falder, bliver blot større.

Bachelorstuderende, mand, Innovation og Business

Samlende perspektiver

Fremdriftsreformen har været i gang i mere end halvandet år, når rapporten her offentliggøres. Reformen er i mellemtiden justeret. Men justeringen ændrer ikke på kravet om, at et stort antal studerende fremover vil skulle hurtigere gennem deres uddannelse.

Rapporten viser helt overordnet, hvordan mange som følge af reformen allerede på undersøgelsestidspunktet i april 2015 havde forventninger om markante omstruktureringer af deres studieliv. På baggrund af respondenternes besvarelser har vi i rapporten udstanset fire overordnede spørgsmål, som både sammen og hver for sig kalder på videre undersøgelse og stillingtagen. Dét gælder for det *første* spørgsmålet om, hvorvidt reformen – stik modsat de oprindelige intentioner – i praksis vil skabe flere stressrelaterede forsinkelser og eller give incitament til at søge ind på en mindre krævende uddannelse eller måske helt at droppe ud. Et *andet* kernespørgsmål er, hvorvidt reformen vil vanskeliggøre studerendes mulighed for erhvervs- og praksiserfaring, idet flere fx har konkrete planer om at skære ned på studiejobbet og/eller droppe et planlagt praktik- eller projektsamarbejde med en virksomhed. Et *tredje* forhold gælder spørgsmålet om, i hvilken grad reformen vil medføre et generelt mindre læringsudbytte, hvilket blandt andet skal ses i lyset af, at mange forventer at skære ned på forberedelsen til alle fag. Endelig som et *fjerde* og afsluttende tema rejser den spørgsmålet om, hvorvidt reformen vil favorisere de i forvejen ressourcestærke studerende, eftersom flere samtidig forventer, at det kan blive nødvendigt at opsøge ekstra hjælp fra enten undervisere eller vejledere og/eller familie eller venner og/eller i form af private tilkøb.

APPENDIKS

Undersøgelsens baggrund og kontekst

Rapporten indgår som et ud af flere elementer i et mere omfattende forskningsprojekt, finansieret af Det Frie Forskningsråd for Kultur og Kommunikation. Projektet belyser studerendes prioriteter og valg i lyset af den europæiske Bologna-proces (1999) og de efterfølgende danske studiereformer. Projektet adresserer særligt den umiddelbare samtid, givet ved blandt andet fremdriftsreformen og de teknologier og incitamenter, den betjener sig af (fx ECTS-systemet og den målstyrede studieordning). Forhold, der ligeledes behandles ud fra en overvejende kvalitativ tilgang i en serie kommende publikationer (fx Nielsen og Sarauw, forthcoming 2016, Andersen og Sarauw, forthcoming 2016).

Kort om det samlede forskningsprojekt

Forskningsspørgsmål

- Er den kompetencebaserede uddannelsestækning (som har dannet grundlag for universiteternes studieordninger siden 2003) med til at motivere de universitetsstuderende, højne gennemførelsen og gøre dem mere ansvarlige for uddannelsens anvendelighed?
- Hvad betyder de senest tilkomne krav om hurtig fremdrift og arbejdsmarkedsrelevante kompetenceudvikling, som bl.a. ekspliciteres i studiefremdriftsreformen (2014) i den forbindelse?
- Og hvordan forholder det sig til internationale undersøgelser vedr. kombinationen af kompetencebaseret og øget tidspres?

Empirisk grundlag

- Fokusgruppe- og studielederinterview samt mindre spørgeskemaundersøgelser (pilotundersøgelser for den landsdækkende undersøgelse) ved en naturvidenskabelig (DIKU, KU) og to humanistiske uddannelser (SAXO og INNS, KU efteråret 2013-2016).
- Landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt studerende ved samtlige otte universiteter i Danmark (udsendt i april 2015).

- Review af internationale erfaringer med Bologna processen (samarbejde med Oxford University, foråret 2016).

Tværgående optikker

- Hvad udpeger studerende selv som vigtigt og relevant i rollen som universitetsstuderende?
- Hvad motiverer studerendes (dagligdags såvel som langsigtede) prioriteter og valg under studiet?
- Hvilke faktorer (rammevilkår og strukturer) italesætter studerende selv som betydende for deres prioriteter og valg?

Andre studielivsundersøgelser

Følgende studielivsundersøgelser har medvirket til at informere spørgeskemaundersøgelsens spørgeramme:

Det frie valg eller det frie fald (2010)

Akademikernes Centralorganisation (AC) gennemførte i 2010 en spørgeskemaundersøgelse blandt kandidatstuderende, ledige og beskæftigede akademikere. I alt 5.049 personer blev kontaktet, og 3.051 svarede. Ifølge rapporten er den væsentligste årsag til, at studerende i Danmark hidtil har været relativt lang tid om at gennemføre, at mange studerende oplever et krav om såkaldt dobbeltkvalificering. Som garanti mod arbejdsløshed satser mange studerende nemlig hårdt på at få både et godt eksamensbevis og masser af relevant erhvervs erfaring. Undersøgelsen konkluderer i forlængelse heraf, at studietidsforlængende aktiviteter (fx at udskyde eksamen for at bruge ekstra tid på studiejobbet) i høj grad øger den enkeltes jobchancer.

Hurtigere igennem uddannelsessystemet (2010)

For at nuancere debatten om, i hvilken grad en forestående SU-reform vil bidrage til at højne gennemførelsen, foretog Ingeniørforeningen i Danmarks (IDA) i 2010 en undersøgelse blandt foreningens studentermedlemmer. Undersøgelsen omfatter svar fra 824, svarende til 25 % af de adspurgte 3.293. Undersøgelsen viser, at en reform af SU-systemet i stil med den, som ledsager studiefremdriftsreformen, hvor SU-udbetalingen er blevet tættere knyttet til studieprogressionen, ikke i sig selv forventes at bidrage til at højne de studerendes gennemførelse. Ifølge undersøgelsen vil en sådan SU-reform ligefrem få negative konsekvenser for gennemførelsen hos den gruppe af studerende, som er kommet bagud i forhold til den normerede studietid. Ønsker man at understøtte gennemførelsen hos denne gruppe, drejer det sig ifølge IDAs undersøgelse snarere om at indrette uddannelserne således, at de forsinkede har mulighed for at indhente det tabte og fx ikke oplever barrierer i forhold til at få relevante fag på relevante tidspunkter.

Implikationerne af fremdriftsreformen (2014)

Danske Studerendes Fællesråd (DSF) gennemførte i 2014 en spørgeskemaundersøgelse, som specifikt omhandlede studiefremdriftsreformen. Undersøgelsen, som fik i alt 1.763 studenterbesvarelser, konkluderer, at flere dele af fremdriftsreformens omstrukturerende initiativer (såsom tvungen tilmelding til ECTS, afskaffelsen af muligheden for at afmelde eksaminer og pligt til at søge merit) vanskeliggør studerendes mulighed for at tilrettelægge egen uddannelse. Ifølge undersøgelsen vurderer studerende generelt, at det vil blive vanskeligere for dem at engagere sig i studiemiljøet, at tage praktik, at tage på studieophold i udlandet, at sammensætte en faglig profil, at gennemføre sit studie samt have et studiejob.

Diverse større undersøgelser fra DM og Djøf (2010-2015)

DM's studiestartsundersøgelse fra 2012 viser, at studietidsforlængelser i høj grad er relateret til årsager såsom manglende motivation, personlige problemer, strategisk perfektionisme (fx at dumpe med vilje for at vinde mere tid til læsning eller gemme ECTS til mere relevante kurser), præstationsangst, fejl- og omvalg, frivilligt arbejde, praktik- og udlandsophold. Djøfs studielivsundersøgelse fra 2014 viser i forlængelse heraf, at godt halvdelen af Djøfs studerende både oplever et stort pres for at yde top-præstationer og et stort pres for at få de rette jobberfaringer på cv'et.

Fælles for de nævnte undersøgelser er, at de på et tidligt tidspunkt har sat fokus på forskellige udfordringer og dilemmaer, som kan følge med fremdriftsreformens fokus på hurtigere gennemførelse. I forbindelse med udformningen af spørgerammen for nærværende spørgeskemaundersøgelse har vi valgt at gå videre med at undersøge følgende konklusioner:

- At studieforlængelser typisk ikke bunder i manglende studieintensitet. De skyldes derimod ofte, at mange studerende er særdeles ambitiøse og/eller ikke altid har adgang til den nødvendige støtte på deres uddannelse (DM og Djøf 2010-2015).
- At incitamentsstyring (pisk/gulerod) kan være en hæmsko for studerende, der ønsker at skabe sig en arbejdsmarkedsrelevant kompetenceprofil under uddannelsen – og dermed også forøge deres efterfølgende jobchancer (AC 2010).
- At hurtigere gennemførelse ikke opnås via økonomiske incitament i stil med den SU-reform, som ledsager studiefremdriftsreformen, men handler om at indrette uddannelserne fleksibelt, så studerende har mulighed for at indhente det tabte (IDA 2010).
- At hurtigere gennemførelse vanskeliggør en række elementer, som andre steder forbindes med højt læringsudbytte såsom studiejob, praktik og projektsamarbejde, studieophold i udlandet, engagement i studiemiljøet og i det hele taget at gennemføre studiet (DSF 2015).

Spørgeskemaets tilblivelse

Spørgeskemaets spørgeramme er udviklet med afsæt i tre gensidigt konstituerende elementer:

- Et åbent og netværksorienteret forskningsdesign
- En omfattende, forudgående analyse af reformens empiriske kontekst
- Aktiv medinddragelse af relevante aktører i spørgerammens udformning

Videnskabeligt grundlag og forskningsdesign

Spørgeskemaets udvikling bygger på en undersøgende tilgang til sammenhængen mellem studiefremdriftsreformen og studerendes prioriterer og valg. Disse ses som et komplekst og heterogent felt i konstant tilblivelse under indflydelse af et omfattende netværk af aktører, diskurser, praktikker, ideer og materialiteter.

Spørgerammen er udviklet med inspiration fra aktør-netværksteorien (ANT), som er en nyere samfundsvidenskabelig retning (fx Latour og Woolgar 1979, Latour 2005). En hovedpointe i aktør-netværksteorien er, at den videnskabelige undersøgelsesgenstand – altså i dette tilfælde studiefremdriftsreformen – ikke foreligger som naturlig afgrænset enhed forud for undersøgelsen.⁸ Ifølge ANT er den viden, som videnskaben producerer om fx studiefremdriftsreformen, derimod produktet af et komplekst samspil mellem forskeren, teorier og metoderegler samt et i princippet uafgrænset netværk af andre humane og non-humane aktører (diskurser, praktikker, ideer, materialiteter etc.).⁹ Ifølge ANT, må en forskningsproces derfor designes, så den tager højde for – og drager positiv fordel af – en forståelse af videnskabelse som en dynamisk proces, der udspiller sig mellem forskelligartede aktører, der som udgangspunkt ses som ligeværdige bidragydere til forskningen.¹⁰

Princippet om aktørinddragelse har gennem de senere år vundet indpas i både den offentlige og private sektor, hvor det går under betegnelsen "samskabelse" eller "co-creation".¹¹ Rationalet er, kort fortalt, at en systematisk medinddragelse af relevante brugere/borgere skaber løsninger og tilbud, som i højere grad svarer til, og har en konkret klangbund i, deres daglige liv. Denne spørgeskemaundersøgelse bygger på et tilsvarende princip om samskabelse, idet relevante aktører ikke blot er blevet bedt om at besvare et forudfattet spørgeskema, men selv har været inddraget i arbejdet med at formulere spørgeskemaets spørgsmål. Ambitionen har været hermed at skabe blik for den partikulære situation, der aktuelt kendetegner konteksten for studerende i Danmark.

Empirisk kontekstualisering

Frem for at se studiefremdriftsreformen som et afgrænset empirisk fænomen med én specifik betydning for studerende har vi for det første baseret spørgerammen på en omfattende, forudgående analyse af reformens empiriske kontekst. Et centralt anliggende har i den forbindelse været at undgå kausalslutninger mellem fremdriftsreformen og bestemte adfærdsmønstre. Som det fremgår af oversigten nedenfor, omfatter analysen et rigt materiale af aktuelle og tidligere uddannelsespolitikker og reformer, andre studielivsundersøgelser, analyser af universiteternes studiefremdriftsstrategier og lokale studieordninger samt interview med studerende, undervisere og administrativt personale.

Aktørinddragelse

For at gøre spørgeskemaundersøgelsens spørgsmål så præcise, sigende og genkendelige som muligt for aktørerne, har det for det andet været et bevidst valg at inddrage et stort antal studerende, undervisere og administrativt personale på universiteterne i det konkrete arbejde med at formulere spørgsmål og indskærpe spørgeskemaet. Som det fremgår af oversigten nedenfor, er spørgerammen således blevet til med afsæt i en række fortløbende, netværks- og dialogbaserede begivenheder som fx workshops, fokusgruppekommunikationer, narrative interview, testforløb, evalueringer og pilotundersøgelser.

Spørgeskemadesignet trin for trin

Fase i. Empirisk kvalificering forud for rammeudkast

September 2013-fortsat	Policyanalyse (nationale og lokale reformdokumenter, høringssvar, strategier, studieordninger og lign.) samt review over tidligere og samtidige spørgeskemaundersøgelser af samme art.
Oktober 2013-fortsat	Feltarbejde og fokusgruppeinterview (studieledere, undervisere, studerende og administrativt personale) på INSS, DIKU og SAXO ved Københavns Universitet.
Oktober-november 2013	Pilotspørgeskemaundersøgelse blandt 250 studerende ved Københavns Universitet.
Januar 2014-fortsat	Analyse af lokale fremdriftsstrategier ved de otte universiteter.
Marts 2014-fortsat	Løbende workshopmøder med bredt sammensat netværksgruppe, bestående af repræsentanter fra DI, AC, DM, DSF samt en række ordinære studerende og universitetsansatte.
Maj 2014-fortsat	Matrixbaseret kortlægning af forskelle mellem tidligere og nye studieordninger på ti forskellige uddannelser.

Fase ii. Kvalificering af første rammeudkast via aktørinddragelse

Januar-september 2014	Udvikling af spørgeskemaudkast med 50 spørgsmål på baggrund af fase i.
September 2014	Spørgeskemaudkast kommenteres og videreudvikles på workshops med hhv. seks kandidatstuderende og seks netværksgruppemedlemmer. Spørgeskemaet skærpes herefter.
September 2014	Spørgeskemaudkast diskuteres og nuanceres på en åben workshop med deltagelse af 105 undervisere, studerende og administrative medarbejdere på Københavns Universitet. Spørgeskemaet skærpes herefter.
December 2014	Spørgeskemaudkast kommenteres og forståelsesvalideres på a) workshop med deltagelse af fem studerende, og b) skriftlig test og kommentering ved seks studerende.
Februar-marts 2015	Endelig tilpasning af spørgeramme ud fra ca. 80 narrative interview med studentermedlemmer i Djøf, DM og IDA.

Dataindsamling og analyser

De foreliggende undersøgelsesresultater er sammensat af tre særskilte, men kompatible datasæt. Følgende faglige organisationer har medvirket til at distribuere spørgeskemaet til deres studentermedlemmer: Dansk Magisterforening (DM), Djøf, Ingeniørforeningen IDA, Dansk Psykologforening, Tandlægeforeningen, Bibliotekarforbundet, De offentlige Tandlæger, Pharmadanmark, Landinspektørerne (DDL), Den Danske Dyr-lægeforening og JA (Forening for Agronomer, m.m.). Djøf og IDA distribuerede og indsamlede besvarelser fra egne medlemmer, mens DM har varetaget distribuering og indsamling blandt egne medlemmer såvel som de resterende organisationer.

Djøf og IDA udsendte en invitation til at deltage i undersøgelsen til hhv. 8.000 og 5.000 studentermedlemmer. De i alt 13.000 studentermedlemmer, som blev inviteret på denne måde, er udvalgt efter et tilfældighedsprincip. DM og de mindre organisationer valgte at udsendte en invitation til samtlige studentermedlemmer, hvilket vil sige 16.315 fra DM og 6.657 fra de øvrige. I alt bouncede omkring 5.110 mailadresser, hvilket vil sige, at 30.862 studerende havde reel mulighed for at deltage i undersøgelsen. Spørgeskemaet stod åbent for besvarelser fra den 14. april-6. juni 2015 og kunne kun udfyldes en gang pr. IP-adresse.¹² Rykkermails blev udsendt henholdsvis den 21. og den 22. april.

Samling og omkodning af datasæt

Samarbejdet med de faglige organisationer Djøf, DM og IDA om distribution og efterfølgende indsamling af spørgeskemadata har medført en vis variation i de tilgrundliggende data, som efterfølgende har måttet omkodes.

De faglige organisationer valgte som udgangspunkt at benytte to forskellige dataindsamlingsprogrammer. Djøf og IDA anvendte Survey Exact, mens DM valgte at anvendte Inquisit, hvilket har medført en række mindre forskelle i spørgeskemaernes kodning. I forbindelse med den efterfølgende samling og omkodning af de tre datasæt har vi derfor valgt at foretage forskellige prioriteringer: IDA og Djøf havde valgt en numerisk kodning, hvor 1 ækvivalerer svarmuligheden "ja", mens 0 ækvivalerer svarmuligheden "nej". DM havde derimod valgt en semi-numerisk-kodning, hvor 1 ækvivalerer svarmuligheden "ja", mens respondenterne ikke har haft mulighed for aktivt at svare "nej" på de indeholdte spørgsmål. På grund af denne kodning er det ikke umiddelbart muligt at udlæse af DM's data, hvorvidt respondenterne har svaret "nej", eller om den manglende besvarelse betyder, at vedkommende er sprunget fra.

Såfremt respondenterne har besvaret det efterfølgende spørgsmål i spørgeskemaet, har vi valgt at tage det manglende eller blanke svar som udtryk for "nej". Har respondenterne derimod ikke besvaret det efterfølgende spørgsmål, har vi derimod tolket det manglende svar som udtryk for, at respondenterne er bortfaldet, og at blank derfor betyder "ikke besvaret". Vi har således i videst muligt omfang været i stand til at korrigere for den mangelfulde kodning på dette punkt, men der kan forekomme mindre skævvridninger fx i tilfælde, hvor respondenter har valgt at springe hele spørgsmålsbatterier over for derefter at fortsætte besvarelsene.

For det andet har vi måttet forholde os til, at omkring 10 % af spørgsmålene i det oprindelige spørgeskema blev undladt af de enkelte fagorganisationer og i visse tilfælde erstattet af nye. Vi har som følge heraf konsekvent valgt udelukkende at medtage de spørgsmål, som går igen i samtlige datasæt.

Der har endvidere været en enkelt, men gennemgående spørgsmålstype, hvor antallet af valgmuligheder ift. til afkrydsning har varieret mellem de tre datasæt. Det gælder spørgsmål, hvor respondenterne blandt en række udsagn har skullet vælge "de tre vigtigste" (dvs. figur 1.1, 1.3, 1.9, 2.0, 2.1, 2.2 og 2.3). I DM's datasæt har det ved denne spørgsmålstype været muligt at afgive mere end tre krydser (ved figur 1.9. har 19 % af respondenterne fx sat mere end tre), mens respondenterne hos IDA og Djøf kun har kunnet afgive maks. tre. Vi har dog bevidst valgt at medtage samtlige afkrydsninger og forventer ikke den store effekt på undersøgelsesvaliditeten. Dét har imidlertid stor betydning for vores tolkningsmuligheder, hvorfor vi i stedet for at se svarene som et udtryk for, at respondenterne udpeger de tre vigtigste svar, behandler spørgsmålene som udtryk for, at respondenternes udpeger et ikke-fastsat antal, måske sideordnede, vigtige svar. Endelig er vi stødt på mindre uoverensstemmelser i kodningen af svarmulighederne i enkeltstående spørgsmål (fx figur 1.2.). I disse tilfælde har vi foretaget visse kodningsvalg, som vi anfører i fodnoter, når figurerne introduceres i rapporten.

Repræsentativitet og bortfald

De faglige organisationer havde som udgangspunkt frihed ift. udvælgelse af respondenter inden for egen medlemsskare. I kraft af pluralistiske indsamlingsvalg og en potentiel bias, der måtte være hos studerende fagforeningsmedlemmer er undersøgelsen derfor ikke repræsentativ på alle parametre. Som vi uddyber nedenfor, giver det høje antal af respondenter imidlertid en både jævn og alsidig fordeling over de forskellige universiteter og fagområder (HUM, SAMF, SUND, NAT/TEK) samt kandidat-/bacheloruddannelser. Med forbehold for en lettere overrepræsentation af kvindelige

studerende, humanister og studerende fra Københavns Universitet skønnes undersøgelsen således at tegne et tendentielt retvisende billede af, hvordan studerende forholder sig til reformen.

Udvalgsrammen og fordeling på fagområder

Da spørgeskemaet udelukkende er udsendt til studerende med medlemskab af en fagforening, melder sig et spørgsmål om, hvorvidt dette udvalg svarer til den faktiske fordeling på universiteternes fagområder.

Eftersom undersøgelsens respondenter ikke har angivet fagområde, har vi taget udgangspunkt i respondenternes fordeling på fagforeninger. Vi har således antaget følgende:

- Medlemmer af Djøf og Dansk Psykologiforening primært hører til på det samfundsvidenskabelige fagområde
- Medlemmer af IDA, JA, Landinspektørerne og Den Danske Dyr lægeforening primært hører til på det teknisk/naturvidenskabelig fagområde
- Medlemmer af DM, Bibliotekarforbundet, Dansk Psykologiforening og Sprog og Kommunikation primært hører til på det humanistiske fagområde
- Medlemmer af Tandlægeforeningen, FADL, Pharmadanmark, Tandlægerne og De offentlige tandlæger primært hører til på det sundhedsvidenskabelige fagområde¹³

En sammenligning af, hvordan respondenterne i indeværende undersøgelse fordeler sig på de fire store fagområder (jf. definition fra universiteternes statistiske redskab), holdt op imod fordelingen af studerende på landsplan, ses i følgende tabel:

Tabel nummer 1.2. Fordeling på fagområder på landsplan

Fagområde	Population	Andel	Opnåelse	Andel	Forskel
Humaniora	42.611	26 %	966	35 %	+9 %
Samfundsvidenskab	58.238	36 %	1.000	36 %	0 %
Sundhedsvidenskab	18.036	11 %	156	6 %	-5 %
Teknik/Naturvidenskab	42.802	26 %	619	22 %	-4 %
Total	161.687	100 %	2.741	100 %	0

Note: Populationen er hentet fra Universiteternes Statistiske Beredskab (2014a). I tabellen sammenlignes undersøgelsespopulationen med den gruppe af respondenter, der alle svarede på sidste spørgsmål i skema-

et. Denne gruppe var på i alt 2939 respondenter, hvor 198 af dem havde svaret "andet" til de fagforeninger, som man kunne vælge og som vi derfor ikke har kunnet placere.

Tabellen viser, at indeværende datasæt har en god fordeling på fagområder, idet det er maksimalt ni procentpoints afvigelse fra Universiteternes Statistiske beredskabs oversigt over den faktiske fordeling. Her skal naturligvis tages forbehold for, at de faglige organisationer ikke repræsenterer "rene" fagområder som illustreret i ovenstående estimat – fx har DM nok en overvægt af humanister på omkring 70 % af medlemmerne, men organisationen huser også medlemmer med natur- og samfundsvidenskabelige titler.

Sammenligning af respondentudvalg og undersøgelsespopulation

De følgende tre tabeller viser fordelingen i indeværende datasæt mellem hhv. bachelor- og kandidatstuderende, universiteter og køn, i forhold til den samlede studenterpopulation på de otte universiteter i Danmark. Neden for ses fordelingen mellem bachelor og kandidatstuderende.

Tabel 1.3. Oversigt over fordeling af kandidat/bachelorstuderende på landsplan

Studerende	Population	Andel	Opnåelse	Andel
Indskrevet på bachelor	91.698	57 %	2.297	54 %
Indskrevet på kandidaten	69.608	43 %	1.955	46 %
Total	161.306	100 %	4.252	100 %

Note: Populationen er hentet fra Universiteternes Statistiske Beredskab (2014a).

Som det fremgår af tabellen, har datasættet her en lille overrepræsentation af kandidatstuderende ift. undersøgelsespopulationen generelt. Kandidater udgør 43 % af det samlede antal af studerende på landsplan, mens andelen af kandidater i indeværende undersøgelse ligger på 46 %. Forskellen på de tre procentpoints skyldes efter alt at dømme, at respondenterne her er inviteret via de faglige organisationer, og at der i fagforeningernes medlemstal er en tilsvarende overvægt af kandidatstuderende. Tabellen herunder viser fordelingen af samtlige studerende på landets universiteter ift. datasættets fordeling af respondenter:

Tabel 1.4. Oversigt over studenterfordeling på universiteter

Universiteter	Population	Andel	Opnåelse	Andel
Aalborg Universitet	20.411	13 %	327	8 %
Aarhus Universitet	38.120	24 %	1.261	29 %
Copenhagen Business School	17.677	11 %	293	7 %
Danmarks Tekniske Universitet	10.311	6 %	172	4 %
IT-universitetet i København	1.915	1 %	22	1 %
Københavns Universitet	40.882	25 %	1.618	37 %
Roskilde Universitet	8.045	5 %	255	6 %
Syddansk Universitet	24.326	15 %	372	9 %
Andet	0	0 %	34	1 %
Total	161.687	100 %	4.354	100 %

Note: Populationen er hentet fra Universiteternes Statistiske Beredskab (2014b). Tallene i kolonnen andel er afrundet.

Fordelt på universiteter ser vi generelt nogle mindre udsving på nul-seks procentpoints forskel mellem undersøgelsespopulationen og undersøgelsens respondenter. Disse små variationer kan dog til en vis grad forklares ved, at studerende ved Københavns Universitet er overrepræsenteret i datasættet. Hvor KU på landsplan står for at huse 25 % af alle universitetsstuderende, repræsenterer KU knap 37 % af respondenterne i indeværende undersøgelse. Denne overvægt tænkes også at have indflydelse på fordelingen af køn i undersøgelsen, som præsenteres i den følgende tabel:

Tabel 1.4. Oversigt over fordeling af køn på landsplan

Studerende	Population	Andel	Opnåelse	Andel
Mænd	69.154	46 %	1.306	36 %
Kvinder	81.958	54 %	2.317	64 %
Total	151.112	100 %	3.623	100 %

Note: Populationen er hentet fra Danmarks Statistik, Statistikbanken (2015a og 2015b).

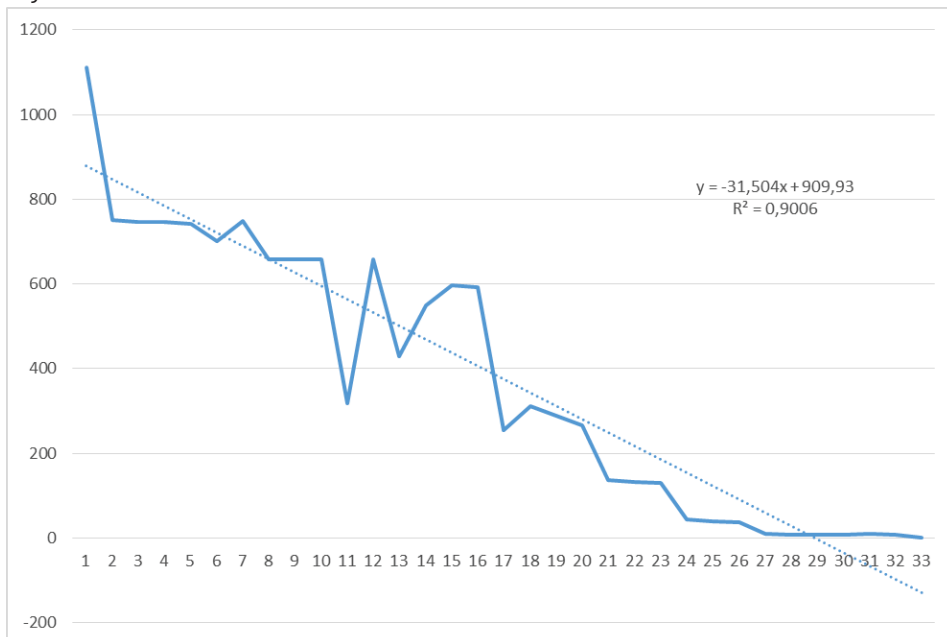
I tabellen ses, at kvinder udgør 54 % af den samlede mængde af universitetsstuderende. I indeværende undersøgelse udgør andelen af kvinder imidlertid 64 %. Når datasættet her får en kønsfordeling, som ikke er repræsentativ, har det højst sandsynligt sammenhæng med den tidligere nævnte overrepræsentation af KU-studerende, da Københavns Universitet ift. til fordelingen på landsplan i forvejen har en overrepræsentation af kvinder (jf. Statistik for optag på KU 2013 og 2014).

Bortfaldsanalyse

Frivillige spørgeskemaundersøgelser forbindes oftere end andre undersøgelser med en tendens til partielt bortfald. I undersøgelsen her ser vi også en tendens til, at respondenter enten vælger at springe spørgsmål over eller forlade spørgeskemaet uafsluttet. Det hænger sandsynligvis sammen med, at respondenterne hos Djøf og IDA aktivt har kunnet springe visse afsnit over via filterspørgsmål. Desuden ses af respondenternes kvalitative besvarelser, at spørgeskemaets anseelige længde sandsynligvis har spillet ind på, at de giver op. Ved undersøgelsens andet spørgsmål starter i alt 4354 respondenter, hvor 2939 svarer på sidst spørgsmål. Det giver et samlet bortfald på 1.415 respondenter, hvilket giver et samlet, partielt bortfald på 32 % henover den samlede undersøgelse.

Grafen herunder viser en grafisk repræsentation af bortfaldet med eksempel i DM's datasæt, som også indeholder respondenter fra de mindre fagforeninger.

Figur 3.1. Partielt bortfald i DMs datasæt

Note: Kurven viser, hvor de enkelte bortfaldende falder fra. Kurvens fald ved spørgsmål 6, 11, 13, 14 og 17 skyldes delvist filterspørgsmål. Dvs. spørgsmål, hvor ikke alle respondenter nødvendigvis skal svare på det pågældende spørgsmål.

Kurven viser – bortset fra mellem spørgsmål 1 og 2 – et forholdsvis støt bortfald, og vi har derfor valgt at regne spørgsmål 2 som reelt påbegyndelsepunkt. Som det fremgår af kurven, falder i alt 753 respondenter fra over de 33 spørgsmål/spørgsmålsbatterier, når vi måler fra spørgsmål to. Datasættene fra Djøf og IDA har et lignende konsekvent bortfaldsmønster, ligesom andelen af bortfaldene i de tre datasæt er nogenlunde ens (DM 32 %, Djøf 30 % og IDA 39 %).

Bortfaldets betydning for komparative analyser

Bortfald er et velbeskrevet fænomen i den statistiske litteratur. En mulighed er i sådanne tilfælde at skære alle, der har påbegyndt, men ikke gennemført, spørgeskemaet, ud af det samlede respondenttal. En anden mulighed er at tælle alle besvarelser med, inden for rammen af det enkelte spørgsmål. For at opnå en så høj nuanceringsgrad som muligt i de enkelte spørgsmål har vi konsekvent valgt den anden af de nævnte muligheder. Vi har således valgt at følge variationen i det faktiske respondenttal fra spørgsmål til spørgsmål. Af hensyn til gennemsigtigheden angiver de faktiske respondentantal i noten til de enkelte figurer og tabeller.

Valget om at følge det faktiske respondenttal kalder imidlertid på en analyse af bortfaldets indflydelse på den løbende respondentsammensætning. For at vurdere, om respondentsammensætningen på tværs af sættet er tilstrækkelig ens til at foretage retvisende krydslæsninger, har vi sammenlignet den samlede gruppe, der har besvaret det andet spørgsmål, med den samlede gruppe, der har besvaret det sidste spørgsmål. Vi har brugt de samme variabler som i afsnittet om repræsentativitet, dvs. bachelor-/kandidatfordeling, universitetsfordeling og kønsfordeling.

Tabel 1.5. Bortfald baseret på uddannelsesdel

Uddannelsesdel	Startet	Andel	Afsluttet	Andel	Bortfald	Bortfald
Indskrevet på bachelor	2.297	54 %	1.549	53 %	748	33 %
Indskrevet på kandidaten	1.955	46 %	1.375	47 %	580	30 %
Total	4.252	100 %	2.924	100 %	1.328	31 %

Tabellen ovenfor viser respondentsammensætningen fordelt på variabelen "kandidat/bachelor", hvor vi ser en næsten identisk respondentfordeling hele vejen igennem besvarelserne. Af den samlede gruppe, der har besvaret det første spørgsmål, er 46 % kandidater, målt mod 47 % i spørgeskemaets slutgruppe. Når det gælder fordelingen på universiteter, ses dog en smule større ændringer:

Tabel 1.6. Bortfald baseret på uddannelsesinstitution

Andel studerende						
på universiteter	<i>Startet</i>	<i>Andel</i>	<i>Afsluttet</i>	<i>Andel</i>	<i>Bortfald</i>	<i>Bortfald</i>
Aalborg Universitet	327	8 %	185	6 %	142	43 %
Aarhus Universitet	1.261	29 %	853	29 %	408	32 %
Copenhagen Business School	293	7 %	201	7 %	92	31 %
Danmarks Tekniske Universitet	172	4 %	109	4 %	63	37 %
IT-universitetet i København	22	1 %	12	0 %	10	45 %
Københavns Universitet	1.618	37 %	1.165	40 %	453	28 %
Roskilde Universitet	255	6 %	139	5 %	116	45 %
Syddansk Universitet	372	9 %	260	9 %	112	30 %
Andet	34	1 %	15	1 %	19	56 %
Total	4354	100 %	2939	100 %	1415	32 %

Tabellen viser en smule større ændringer i respondentsammensætningen fordelt på universiteter. Vender vi først blikket mod de institutioner, der har det største antal af studerende – og derfor er mere retvisende ift. aflæsning af tendenser – viser tabellen ingen markante udviklinger i respondenternes løbende sammensætning. Som det fremgår af tabellen, ændrer fordelingsprocenten for de tre største universiteter, Københavns Universitet, Aarhus Universitet og Syddansk Universitet, sig kun en smule i forhold til det samlede bortfald. Målt mod et overordnet bortfald for hele undersøgelsen på 32 % har de tre universiteter nogle meget nærliggende bortfaldsprocenter på hhv. 28 %, 32 % og 30 %.

Når fordelingen spredes ud over flere variabler med forholdsvis små respondenttal som i tabellen ovenfor, må det imidlertid forventes, at procenterne for bortfald på mindre universiteter bliver kunstigt høje. Fx vil IT-universitetet, hvor kun 22 studerende har påbegyndt spørgeskemaet, naturligt fremstå med et markant bortfald – i dette tilfælde på hele 45 % målt mod et overordnet bortfald for hele undersøgelsen på 32 %. Men da det samlede respondenttal for IT-universitetet blot udgør 22 individer, er det langtfra nok til at sige, at der er tale om en generaliserbar tendens.

Tabellen herunder viser, som en tredje og sidste bemærkning ift. til bortfald, hvordan markant flere mænd end kvinder vælger at forlade spørgeskemaet, før det er fuldført:

Tabel 1.7: Bortfald baseret på køn

Studerende						
Køn	Startet	Andel	Afsluttet	Andel	Bortfald	Bortfald
Mænd	1.306	36 %	941	32 %	365	28 %
Kvinder	2.317	64 %	1991	68 %	326	14 %
Total	3.623	100 %	2932	100 %	691	19 %

Note: Den samlede bortfaldsprocent afviger fra de øvrige tabeller, da spørgsmålet om hvilket køn respondenterne tilhører først optræder et stykke fremme i spørgeskemaet.

Som det fremgår af tabellen, er datasættet som udgangspunkt karakteriseret ved en overrepræsentation af kvinder og KU-studerende fra start. Men hvor fordelingen på variablene "kandidat/bachelor" samt "universiteter" kun ændrer sig ganske lidt, ser vi altså en tendentiell ændring ift. variabelen "køn", idet mandlige respondenter i højere grad vælger at forlade undersøgelsen. Grundet et højt antal respondenter og en generel god repræsentation af mandlige respondenter, der i slutgruppen udgør knap 1.000 individer (941), skønnes datagrundlaget dog også på dette område at kunne danne baggrund for valide og tendentielt retvisende analyser.

Referencer

Akademikerne (2010). Det frie valg eller det frie fald? – overgangen fra studium til job. Fundet på ACs website: http://www.ac.dk/media/99390/det_frie_valg.pdf

Akademikerne (2015). Studiereforms økonomi kan falde fra hinanden, Notat 5. november 2015, Kbh.: AC, 2015. Akademikerne (2015). Ny viden om fremdriftsreformens påvirkning af de studerendes arbejdsudbud. Fundet på ACs website: <http://www.ac.dk/media/563742/ac-studentersurvey-af-arbejdsudbud.pdf>

Andersen, H. L. & Sarauw, L.L. (2016, forthcoming). "Målstyring, fremdrift og soppe-didaktik", i. Dansk Pædagogisk Tidsskrift, temanummer 2/2016 om Proletarisering af vidensarbejde, Kbh.

Fuglsang, Jakob (2015). "Krav til studerende bliver lempet", i: Politiken den 19. november 2015, online: <http://politiken.dk/indland/uddannelse/ECE2939514/krav-til-studerende-bliver-lempet/>

Danmarks Statistik, Statistikbanken (2015a). UDDAKT70. Hentet online hos Danmarks Statistik: <http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1920>

Danmarks Statistik, Statistikbanken (2015b). UDDAKT70. Hentet online hos Danmarks Statistik: <http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1920>

DJØF (2010). Studielivsundersøgelse. Fundet på Djøfs website: <https://www.djoef.dk/presse-og-politik/undersoegelser/uddannelse/studielivsunders-oe-gelse-2013.aspx>

Djøf (2014) Studielivsundersøgelse. Fundet på Djøfs website: <https://www.djoef.dk/presse-og-politik/undersoegelser/uddannelse/studielivsunders-oe-gelse-2013.aspx>

DJØF (2014). Faktaark: Studieliv og stress. Fundet på Djøfs website: <https://www.djoef.dk/~media/documents/djoef/f/faktaark- -studieliv-og-stress.ashx?la=da>

Dansk Magisterforening (2012). Studiemiljø og Stress (Studiestartsundersøgelse). Fundet på DMs webside:

te:<http://www.dm.dk/~media/Publikationer/RapporterNy/StudiemiljoeOgStress.pdf>

Dansk Magisterforening (2015). Stress og studiefremdriftsreformen (studiestartsundersøgelse), fundet på DMs website:

<http://www.dm.dk/~media/Publikationer/RapporterNy/Studiestartundersoegelse2015.pdf>

Danske Studerendes Fællesråd (2015). Fremdriftsreformens problemer, fundet på DSFs website: <http://www.dsfned.dk/sites/default/files/Publikationer/DSF-fremdrift-final-2.pdf>

IDA (2010). Hurtigt gennem uddannelsessystemet, Ingeniørforeningen i Danmark, december 2010, fundet online:

https://ida.dk/sites/prod.ida.dk/files/Hurtigt%20gennem%20uddannelsen%20FINAL_0.pdf

IDA (2012). Studenterundersøgelsen 2012, Ingeniørforeningen i Danmark, 2012, fundet online: <https://ida.dk/content/studenterundersoegelse-2012>

IDA (2015). Studenterundersøgelse af reformarbejdet på de videregående uddannelser – udformet i samarbejde med denne undersøgelse, fundet online:

https://ida.dk/sites/prod.ida.dk/files/studenterundersoegelse_reformdelen_2014_endelig.pdf

IND (2014). Høringssvar fra IND vedrørende implementeringen af studiefremdriftsreformen, 13. juni 2014, online, downloaded i maj 2015, fundet online:

http://www.ind.ku.dk/online_ressourcer/studiefremdriftsreformen/IND_Hoeringssvar_til_implementation_af_studiefremdriftsreformen_13juni12.pdf

FIVU (2013). Aftaletekst. Reform af SU-systemet og rammerne for studie gennemførelse, Kbh.: FIVU 2013, fundet online:

http://www.intern.aau.dk/digitalAssets/81/81934_aftaleteksten-bag-reformen.pdf

FIVU (2013b). BEK nr. 1520 af 16/12/2013 Gældende (Uddannelsesbekendtgørelsen) Offentliggørelsesdato: 19-12-2013, Kbh.: Uddannelses- og Forskningsministeriet, fundet online: <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=160853>

FIVU (2013c). NOTAT. Udformning af studietidsmodellen, Kbh.: FIVU 2013, fundet online:

http://medarbejdere.au.dk/fileadmin/www.medarbejdere.au.dk/Notat_om_studietidsmodellen.pdf

Hjortdal, M (2015, 2. juni). Studiereformens økonomi kan falde fra hinanden, Politiken, online: <http://politiken.dk/indland/uddannelse/ECE2697092/studiereforms-oekonomi-kan-falde-fra-hinanden/>

[Latour](#), B. and [Woolgar](#), S. (1979). Laboratory Life: The Construction of Scientific Facts, Princeton University Press, 1979.

[Nielsen, G. B.](#) & [Sarauw, L. L.](#) (2016). "Tuning up and tuning in: the European Bologna Process and students' time of study", i. Death of the Public University? Uncertain Futures for Higher Education in the Knowledge Economy,. Wright, S. & Shore, C. (red.). Oxford: [Berghahn](#).

Undervisnings- og Forskningsministeriet, UFM (2016). Lovforslag nr. 125, Folketinget 2015-16, Hentet online via Forskningstidende, online:

http://www.ft.dk/Rlpdf/samling/20151/lovforslag/L125/20151_L125_fremsaettelsestale.pdf

Universiteternes Statistiske Beredskab (2014a). Studieaktivitet på sektorniveau, tabel F. Hentet online hos Universiteternes Statistiske Beredskab, online:

http://www.dkuni.dk/Statistik/Universiteternes-statistiske-beredskab_for_aret_2014

Universiteternes Statistiske Beredskab (2014b) Studieaktivitet på universiteterne, tabel F. Hentet online hos Universiteternes Statistiske Beredskab, online:

http://www.dkuni.dk/Statistik/Universiteternes-statistiske-beredskab_for_aret_2014

Noter

¹ De otte oprindelige temaer i studiefremdriftsreformen, som ifølge den politiske aftaletekst skulle inkorporeres og implementeres på samtlige uddannelser, var:

1. Tilmelding til fag og prøve hvert studieår svarende til 60 ECTS-point eller hvert halve studieår svarende til 30 ECTS-point
2. Justering af førsteårsprøven på bacheloruddannelsen
3. Mulighed for indførelse af studiestartsprøve
4. Bedre merit ved studieophold
5. Bedre merit ved studieskift
6. Afskaffelse af supplerung mellem bachelor- og kandidatuddannelse
7. Mere fleksibilitet mellem bachelor- og kandidatuddannelser
8. Mulighed for vinteroptag (FIVU, 2013).

² Jf. ministeriets notat om udmøntning af studietidsmodellen (FIVU, 2013c)

³ Jf. Lovforslag nr. L 125 (UFM, 2016).

⁴ Den høje placering, som svarkategorien "andet" har fået i undersøgelsen (27 %) indikerer, at der foreligger en række ubekendte, men sammenlagt tungtvejende, forsinkelsesårsager, som med fordel kunne gøres til genstand for en nærmere undersøgelse.

⁵ Beregninger fra Danmarks Tekniske Universitet (DTU) har vist, at blot 0,5 %-0,7 % flere ingeniørstuderende skal falde fra, for at fremdriftsreformen ikke længere er en god forretning (Hjortdal 2015)

⁶ En pointe, der til dels svarer til AC's studielivsundersøgelse (AC 2010), der omtales i rapportens appendiks om andre studielivsundersøgelser. Konklusionen er her, at mange studerende oplever et pres for "dobbeltkvalificere" dvs. få både et godt eksamensbevis og masser af relevant erhvervs erfaring, hvis de skal være sikre på at komme i job.

⁷ De hhv. 52 % og 15 % angiver, hvorvidt respondenterne enten har eller på et tidligere tidspunkt har haft et relevant eller ikke-relevant studiejob. Tallene er derfor ikke identiske med besvarelsene i figur 1.6. og 1.7., som angiver respondenternes aktuelle forhold.

⁸ ANT stiller med andre ord spørgsmålstejn ved en videnskabsteoretisk forforståelse af bestemte videnskabelige metoderegler som den vigtigste faktor for at opnå valide resultater om forskningens undersøgelsesgenstand (Latour og Woolgar 1979).

⁹ Latours aktør-begreb er et begreb om entiteter (enheder), som dækker både personer (sådan som vi normalt bruger ordet aktør), men også, ting, natur, teknologier og diskurser. Aktører er

karakteriseret ved, at de kan indgå i forbindelser med andre aktører og "gøre noget ved" disse, eller de kan agere anderledes end fx tilsigtet med en reform eller et incitament som fx SU-bonussen ved hurtig studie gennemførelse.

¹⁰ Ingen aktør har som udgangspunkt ontologisk og/eller analytisk prioritet frem for andre, men forstås i første omgang som symmetriske entiteter.

¹¹ Samskabelse ses ofte som en måde, hvorpå den offentlige sektor i krisetider kan udvikle den offentlige velfærd ved at trække ressourcer fra civilsamfundet ind i prioritering, planlægning og produktion af velfærd (Agger og Tortzen 2015: http://samskabelse.ucl.dk/files/2015/02/forskningsreview-om-co-production_samlet-udgave-at-aa-at07115-2.pdf).

¹² De studerende modtog en invitation til at deltage i undersøgelsen pr. mail. Mailen indeholdt et link, som førte videre til et online-spørgeskema, som kun kunne udfyldes én gang pr. IP-adresse. Rykkermails blev sendt ud den 21. april 2015.

¹³ Fordelingen er baseret på respondentgruppen ved sidste spørgsmål, hvor i alt 2904 respondenter var tilbage. 145 af disse havde svaret "andet" til valg af fagforeninger og kan således ikke fordeles.

